

NOVADPĒTNIECĪBA: MANTOJUMA SAGLABĀŠANA UN KOMUNIKĀCIJA

Muzeja pētnieciskā darba metodes.

Irina Zeibārte
Latvijas Nacionālais vēstures muzejs
19.11.2025.

**PUBLISKĀ VĒSTURE UN SABIEDRĪBAS IESAISTE
PĒTNIECĪBAS DARBĀ**

publiskš īpařības vārds

publiski apstākļa vārds

1.Tāds, kas ir pieejams daudziem vai visiem; tāds, kur var piedalīties daudzi vai visi; tāds, kas attiecas uz daudziem vai visiem. Piemēri: *Un sakarā ar to viņai bija bailes iet ārā uz ielas un citās publiskās vietās.*

Saistītās nozīmes: *saviesīgs, koplietošanas*

Stabili vārdu savienojumi.

Tulkojumi: *common, public*

2.Tāds, kas netiek slēpts no citiem cilvēkiem (piemēram, par darbību, norisi).

Piemēri: *Plaša mēroga publiskš skandāls visos masu medijos aizkavētu CRP jauno Noteikumu pieņemšanu.*

Saistītās nozīmes: *atklāts*

Tulkojumi: *public*

Cilme: No latīņu *publicus* 'sabiedriskš'.

<https://tezaurs.lv/publiskš>

vēsture sieviešu dzimtes 5. deklinācijas lietvārds; parasti formā: vienskaitlis

1. Ikviens attīstības process, likumsakarība dabā. Piemēri: *Viņš stāsta par aizlaikiem, par Zemes izcelsmi un tās agrīno vēsturi, viņu vienmēr esot saistījis jautājums par senajiem dzīvniekiem.*

Saistītās nozīmes: *daba* Tulkojumi: *history*

2. Attīstības gaita, process un likumsakarības cilvēku sabiedrībā; secīgu faktu un notikumu kopums. Piemēri: *Visas cilvēces vēsture vieni kari vien ir!*

Tulkojumi: *history*

2.1. **Pagātne** (1); pagātnes notikumi, kas saglabājušies cilvēku atmiņā. Tulkojumi: *history*

3. Zinātne par kā attīstības gaitu, procesu un likumsakarībām cilvēku sabiedrībā; attiecīgais mācību priekšmets. Piemēri: *Negribas šķirstīt vēstures grāmatas.*

Saistītās nozīmes: *zinātne, priekšmets, mācībpriekšmets*

Stabili vārdu savienojumi: *Vēstures avoti. Vēstures filozofija.*

Tulkojumi: *history*

4. joma: informātika Lietotāja nesen veikto darbību vai komandu saraksts.

4.1. joma: informātika Hipersaišu saraksts, ko caurskatījusi globālā tīmekļa pārlūkprogramma.

4.2. joma: informātika Lietotāja izmantoto sistēmas *Gopher* izvēlņu saraksts.

Stabili vārdu savienojumi: *Apturēt (arī apstādināt) vēstures (arī laika) ratu. Atgriezt vēstures ratu atpakaļ. Ieiet vēsturē.*

<https://tezaurs.lv/v%C4%93sture>

vēsturisks īpašības vārds

vēsturiski apstākļa vārds

1.Saistīts ar vēsturi (1), tai raksturīgs.

2.Saistīts ar vēsturi (2), tai raksturīgs.

2.1.Tāds, kam ir būtiska, paliekoša nozīme sabiedriskās attīstības procesā; arī tāds, kas reāli eksistējis vai eksistē.

2.2.Tāds, kas ir pagātnes liecinieks, pagātnes vērtību glabātājs.

2.3.Tāds (mākslas veids, paņēmiens), kas attēlo pagātnes notikumus.

3.Saistīts ar vēsturi (3), tai raksturīgs. Stabili vārdu savienojumi: *Vēsturiskā lingvistika*.

<https://tezaurs.lv/v%C4%93sturisks>

2022. gada 16. jūlijā Latvijas Okupācijas muzeja biedrības (LOMB) valdes priekšsēdētāja Dzintra Bungs un Kultūras ministrijas valsts sekretāra p.i. Baiba Zakevica parakstīja līdzdarbības līgumu par valsts pārvaldes uzdevuma – pierādījumos balstītas informācijas par Latvijas vēstures notikumiem popularizēšanu – veikšanu. Pārvaldes uzdevuma veikšanas laiks ir **trīs gadi** no līguma spēkā stāšanās dienas. Šim nolūkam pirmajā gadā Kultūras ministrija piešķīrusi 62 000 euro lielu finansējumu. Līguma ietvaros LOMB apņēmusies veicināt sabiedrības izpratni par dažādiem Latvijas vēstures notikumiem un faktiem laikposmā no Otrā pasaules kara sākuma līdz mūsdienām, un konkrēti:

- katru gadu nodrošināt vismaz 12 (divpadsmit) publikāciju (rakstveidā, audio vai video formātā) sagatavošanu un publicēšanu par dažādiem vēstures notikumiem un faktiem, pamatojoties uz pierādījumos balstītu informāciju, tostarp par Nacionālās pretošanās kustības darbību un mazākumtautību līdzdalību dažādos vēstures notikumos;
- katru gadu veicināt sadarbību starp vismaz 2 (divām) dažādām Latvijas atmiņas institūcijām un neatkarīgiem pētniekiem, kā arī veicināt vienotas sociālās atmiņas izpratnes nostiprināšanos Latvijas sabiedrībā;
- katru gadu sadarbībā ar vietējām kopienām organizēt vismaz 5 (piecas) diskusijas ar sabiedrību par dažādiem Latvijas vēstures notikumiem un faktiem visos Latvijas reģionos, tostarp dažādu atceres dienu ietvaros un nozīmīgu Latvijas vēstures notikumu norises vietās.

<https://okupacijasmuzejs.lv/lv/par-muzeju>

Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) iesniegusi pieprasījumu 2023. gada budžeta prioritātēs iekļaut pētniecības platformas izveidi, kura pievēršas 20. un 21. gs. Latvijas vēstures pētniecībai, komunikācijai un pētniecības cilvēkkapitāla ataudzei. Pētniecības programmas koncepts izstrādāts ciešā sadarbībā ar Ārlietu ministriju. Programmas mērķis ir veicināt sabiedrības izpratni Latvijā un starptautiskā līmenī par aktuāliem 20.-21. gs. Latvijas vēstures jautājumiem. Šādas jaunas programmas izveide nodrošinās jauno vēsturnieku ataudzi, būtiski cels esošā akadēmiskā personāla kapacitāti, pilnveidos vēstures studiju un zinātnes materiāltehnisko bāzi, kā arī stiprinās Latvijas diasporas iesaisti 20.-21.gs. Latvijas vēstures pētniecības izaicinājumu risināšanā. Programmas rezultāti radīs jaunas, unikālas zināšanas un risinājumus Latvijas vēstures pētniecībā, kā arī sniegs neatsveramu ieguldījumu Latvijas vēstures publiskā diskursa stiprināšanai.

https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/izm-kopa-ar-arlietu-ministriju-izstradajusi-konceptu-20-un-21-gadsimta-latvijas-vestures-izaicinajumu-petniecibai?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

Latvijas Okupācijas muzeja Publiskās vēstures nodaļa tika atjaunota 2022. gada 1. februārī, gatavojoties muzeja rekonstruētās ēkas un pastāvīgās ekspozīcijas atklāšanai. Nodaļas **galvenais uzdevums** ir vēstures jautājumu komunikācijas sabiedrībai, paplašinot ekspozīcijas kontekstu, padziļinot atsevišķu aspektu izpratni un veidojot **kopsakarības**. Šajā nolūkā nodaļa sadarbojas ar vēstures pētniecības centriem, muzejiem un atmiņas institūcijām. Tiek rīkotas konferences un semināri, diskusijas ar apmeklētājiem, gatavotas dažādas publikācijas. Lekcijas par svarīgiem vēstures aspektiem tiek piedāvātas gan klātienē, gan attālināti. Svarīgs papilduzdevums ir intervijas un komentāri plašsaziņas līdzekļiem, kā arī sadarbība ar partneriem Latvijā un ārvalstīs.

<https://okupacijasmuzejs.lv/lv/par-muzeju>

<https://okupacijasmuzejs.lv/lv/aktualitates/latvijas-vesturiskas-atminas-un-demokratiskas-izglitibas-instituts-ideja-un-vajadziba>

“Publiskā vēsture ir Okupācijas muzeja centieni Latvijas un citu valstu publikai uzskatāmi, saprotami un daudzpusīgi skaidrot vēsturnieku pētījumus un atziņas par Latvijas okupācijas laiku (1940 – 1991), tā priekšvēsturi un sekām.”

<https://www.la.lv/upura-telu-nekultives>

Vēstures komunikācijas uzdevums un viens no paņēmieniem ir arī tam sekot līdzī un skaidrot sabiedrības uzmanības priekšplānā izvirzījušās tēmas.

Piemēram, muzejā uzreiz pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā – februāra beigās, marta sākumā – nolēmām aicināt vēsturniekus īsumā pastāstīt galvenos faktus par Ukrainas vēsturi. Tas bija intereses degpunktā.

Attiecībā uz satura izklāstu, iespējams, tā būs banāla patiesība, taču vēstures stāsts ir jāvēsta saprotami un godīgi attiecībā pret vēstures daudzveidību, nevairoties arī no alternatīviem skatījumiem. Tas, protams, ir sarežģītāk nekā vienas vēstures versijas atražošana, ko 20. gadsimtā jau esam pārpārēm piedzīvojuši.

Dr. hist. T. Ķikuts,
LNVM direktora vietnieks zinātniskajā darbā

<https://lvportals.lv/viedokli/347285-vesture-jastasta-saprotami-un-godigi-2022>

«Vēsture mūsdienās pieder žurnālistiem un filmu scenāristiem. Vēsturniekiem tagad jākonkurē arī ar *TikTok* un līdzīgām platformām, kur ir pilnīgi aplamas un milzīgi populāras vēstures teorijas ar miljoniem skatījumu! Kā ar to sacensties un cīnīties? Mums, vēsturniekiem, jāveido līdzīgi video, tikai ar pareiziem faktiem. Nevaram gadiem ilgi sēdēt arhīvos un kaut ko murmulēt savā starpā. Manas gudrās publikācijas profesionālajos izdevumos cilvēkiem nekādu labumu nedos. Tāpēc gribu taisīt dokumentālās filmas.»

Arnis atzīst, ka pieder pie vēsturniekiem, kas iet populārzinātnisko ceļu – balstoties uz precīziem vēstures faktiem un rūpīgiem pētījumiem, veido stāstus it kā vieglajā žanrā. Vēstures nezināšana esot viena no cilvēces lielākajām nelaīmēm, kas izraisa jaunas nelaimes un daudz naida, tāpēc vēsturi jāprot izstāstīt tā, lai vienkāršajam cilvēkam tas būtu gan interesanti, gan saprotami.

Laura Dumbere. Lappuse Latgales. Saruna ar Arni Slobožaninu.
"Ir", nr. 2, 2023

..kultūra ir ne tikai baznīca/pils, bet arī pētnieks, kurš ar teksta starpniecību vai mutvārdos spēj pastāstīt, kas vispār ir publikas acu priekšā, kādēļ tas vispār ir kaut kas vērā ņemams, kādā kontekstā šo vērā ņemamību labāk izprast.

..kultūras sastāvdaļa ir arī tās interpretācija, un, ja izpētes/skaidrošanas process ir nobadināts, tad nav jābrīnās, ka pilsoņi varbūt nenovērtē kādu kultūras, ja tā drīkst formulēt, priekšmetisku izpausmi.

<https://www.delfi.lv/news/versijas/maris-zanders-turpinas-aplamibas-tekstos-par-kulturas-finansejumu.d?id=55196958>

Muzejam kā kultūras mantojumu glabājošai iestādei ir pienākums **mazināt kļūdainas informācijas apriti** sabiedrībā (pēdējos gados tā ir aktuāla problēma sakarā ar porcelāna izstrādājumu popularitātes kāpumu antikvārajā tirgū) un vairo drošticamas zināšanas. To ir iespējams panākt tikai nodarbojoties ar kvalitatīvu, pēc sistemātiskiem principiem īstenotu izpēti.

Rīgas pašvaldības kultūras iestāžu apvienības Rīgas Porcelāna muzeja pētniecības darba politika 2023. – 2027. gadam

Vēsturniekiem ir ļoti liela atbildība, ir precīzi un rūpīgi jāstrādā ar avotiem, jābūt avotu kritikai, bet lielā mērā vēsture ir arī literatūra un māksla – rakstīšanas māksla. Man šķiet, ka vislabākie vēsturnieki ir tie, kas spēj to apvienot – spēj nest atbildības smagumu un vienlaikus ir arī labi literāti.

<https://www.delfi.lv/kultura/news/theatre/vesture-ir-nejausi-sakritusu-atkritumu-kaudze-saruna-ar-dramaturgu-matisu-gricmani.d?id=55250136>

Vēstures avoti.

Vēstures avoti ir liecības, kas sniedz ziņas par cilvēku dzīvi pagātnē - tie "nāk" no konkrētā laika, kurā radušies.

Vēstures avoti ir viss cilvēku radītais, kas saglabājies līdz mūsdienām un palīdz saprast pagātni.

1. Lietiskie avoti ir priekšmeti - lietas, piemēram, darbarīki, ieroči, trauki, apģērbs, rotaslietas, monētas, senas celtnes vai to drupas, pieminekļi cilvēkiem vai īpašiem notikumiem.

2. Vēstures avots ir rakstītās liecības - dokumenti, hronikas (Hronika ir vēsturisku notikumu pieraksts laika secībā. Tās bija izplatītas viduslaikos (laikā no 5. gadsimta līdz 15. gadsimtam), tās parasti sākās ar Bībeles leģendu par pasaules radīšanu, tad sekoja aprakstītie notikumi.), vēstules, uzraksti uz ēkām un kapu pieminekļiem, laikraksti, žurnāli, kā arī datu kopums jeb statistika.

3. Vizuālie vēstures avoti ir avoti - attēli, piemēram, sienu gleznojumi - freskas, gleznojumi uz traukiem, gleznas, zīmējumi, karikatūras, plakāti, fotogrāfijas, kino vai video lentes. Attēli var būt gan nosakāmi - cilvēki, dzīvnieki utt., gan zīmes jeb simboli - petroglifi.

Lai saprastu vizuālā avota vēstījumu, ir jāpēta papildus informācija par attiecīgo laiku, sabiedrību, tās uzskatiem, notikumiem. Arī tad iespējams, ka attēla vēstījums tiks iztulkots nepareizi, - vēsturnieki aizvien turpina atrast kādreizējo skaidrojumu kļūdas, aizvien ir attēli, kuru vēstījumi nav "nolasāmi".

4. Vēstures avots var būt skaņu ieraksts vai mutvārdu liecība - cilvēku atmiņas vai dzīvesstāsti. Ja mutvārdu liecība tiek pierakstīta, lai to saglabātu, tad tā pārtop rakstītajā avotā nākošajām paaudzēm.

5. Daudz vērtīgu ziņu par dažādu tautu dzīvesveidu, raksturu, tradīcijām, priekšstatiem, pasaules redzējumu sniedz folklorā. Folklorā - tautas daiļrade: tautasdziesmas, svētku rituāli (darbības, ko veic un kam ir sevišķa nozīme), pasakas, teikas, sakāmvārdi utt.

Lai izzinātu vēsturi, pētniekiem jāapkopo visas ziņas un jāizpēta visas lietas, kas varētu liecināt par pētāmo vēstures periodu, konkrēto tēmu (piemēram, par viduslaiku skolām), vietu, notikumu, cilvēku.

Tas ir darbietilpīgs, sarežģīts, ilgstošs process, kura rezultāts tiek pārbaudīts atkal un atkal, pirms pētnieks dara zināmus savu pētījumu rezultātus.

Lai cik godīgi paveikti pētījumi, arī tad pastāv iespēja, ka secinājumi var izrādīties aplami, kad nākotnē tiks veikti jauni atklājumi, izstrādātas jaunas pētīšanas metodes. Tā ir noticis daudzkārt.

Apkopoto informāciju vēsturnieki izmanto dažādi - **gatavo publikācijas presē vai pārraides radio, televīzijā, saraksta grāmatas, uzņem filmas, veido izstādes, muzeju ekspozīcijas.**

<https://www.uzdevumi.lv/p/latvijas-vesture/6-klase/vestures-avoti-un-vestures-petisana-12456/re-bb178ae4-2ba1-4e4c-9d61-3e37b9fd5415>

MUTVĀRDU VĒSTURES FIKSĒŠANA

Zinātniskā organizācija, kas pētī dzīvesstāstus, ir:
Nacionālās mutvārdu vēstures projekts (NMV) [Latvijas Universitātes
Filozofijas un socioloģijas institūtā](#) (LU FSI)

Mutvārdu vēsture ir kvalitatīvā izziņas metode humanitāro un sociālo zinātņu robežlaukā. Atmiņas un dzīvesstāsti ir izziņas avoti. Tie norāda sava laika jutīgās problēmas, pievērš uzmanību noklusētiem un sagrozītiem vēstures faktiem, dod vārdu atklātību nenasniegušām balsīm.

Mutvārdu vēsture piedalās novadu reģionālās savdabības skaidrošanā, sekmē integrāciju starp sociālām grupām, starp etniskām pieredzēm, starp paaudzēm, vēstures integrāciju tagadnē un zinātnes - sabiedrībā.

<http://www.dzivesstasts.lv/lv/free.php?main=101>

Lai izprastu kādas sabiedrības būtību, nepietiek ar dokumentiem un priekšmetiem, celtnēm, - ir jāmēģina iejusties citu cilvēku izjūtās, pārdzīvojumos, saprast domas un uzskatus. Atmiņa ir tā, kas nodrošina šo iespēju.

Arī 21. gadsimtā dzīvojošos cilvēkus atmiņa spēj savienot ar senākiem laikiem, notikumiem, ļauj iegūto pieredzi izmantot mūsdienās.

Mutvārdu vēsture veido tiltu starp atsevišķa cilvēka pieredzi un sabiedrību, liek vērīgāk ieskatīties, uzmanīgāk klausīties, būt iejūtīgākam.

Kad atmiņas tiek pierakstītas, tās pārtop dzīvesstāstos. Tie parāda vēstures daudzveidību, apliecina, ka ne mazāk svarīga par politisko un ekonomisko vēsturi ir ikdienas dzīves un cilvēku attiecību vēsture. Pēc atmiņu stāstiem top mākslas filmas, daiļliteratūras sacerējumi - stāsti, romāni.

Atmiņas ne vien pieraksta, bet arī zīmē, tās iemūžina fotogrāfijās, filmās. Tās vērojot, labāk var atgriezties pagātnē, iztēloties konkrētā laika dzīves apstākļus, izprast cilvēkus, kas tolaik dzīvojuši.

Pēdējā saite dod iespēju ieskatīties 1933. gadā uzņemtajā filmā, kurā redzams leģendārais Staburags, un ieskatīties 1939. - 1940. gada notikumos gan fotogrāfijās, gan kinokadros.

Dzīvesstāstiem ir īpaša nozīme Latvijas vēsturiskajā situācijā, kad pēc Otrā pasaules kara liela daļa latviešu tautas nedzīvoja savā dzimtenē, - daudzi bija emigrējuši uz ārzemēm, daudzi bija cietumos un izsūtījumā. Gan izsūtītie cilvēki pēc atgriešanās, gan tie, kas te dzīvoja, **daudz ko nedrīkstēja runāt, fotografēt, filmēt. Tikai pēc padomju režīma sabrukuma cilvēki sāka atklāti stāstīt savu dzīves pieredzi.**

Atmiņas var kļūt par patiesu vēsturisku liecību, ja cilvēks ir dzīvojis laikā, par kuru stāsta atmiņās, pats ir pieredzējis notikumus. Ja tie ir iepriekšējo paaudžu piedzīvotā stāsti, tad tos nevar vērtēt kā vēstures avotu.

Atmiņu kā vēstures avota izmantošana ir saistīta ar vairākām problēmām.

•**Katrs cilvēks notikumus atceras citādi atkarībā no situācijas, kurā atradies.** Piemēram, atšķiras kalpa un saimnieka stāsts par dzīvi Latvijā 20. gadsimta 30. gados, jo kalps bija cilvēks, kas nebija turīgs, viņš pārdeva savu darbu, bet saimnieks bija māju un zemes īpašnieks, kurš izrīkoja kalpus.

•**Katrs cilvēks akcentē to, kas svarīgs tieši viņa vērtībām, interesēm.** Piemēram, padomju okupācijas laiku vieni slavē, jo bija pārtikuši, dzīvokļi bija bezmaksas, darbs bija nodrošināts, bet citi cilvēki - kritizē, jo nebija brīvības paust uzskatus, ja tie neatbilda tam, ko gribēja režīms, viņi paši vai viņu tuvinieki bija cietuši no režīma.

•**Atšķirīgi notikumus uztver pieaugušie un bērni.** Piemēram, dzīvi padomju laikā visai pozitīvi vērtē tie, kuri tajā laikā bija bērni, - viņus daudz mazāk skāra problēmas. Tās parasti risina pieaugušie.

•**Atmiņu stāstos var izpausties personīgā pieredze sajaukumā ar noteiktā laika oficiālo varas viedokli, propagandu.** Piemēram, daudzi cilvēki ļoti slavēja tā saucamos Ulmaņlaikus Latvijā, bet uzskatu, ka Latvijas uzplaukums ir valsts vadītāja K. Ulmaņa nopelns, cilvēkiem iepotēja propaganda.

Tāpēc, lai iegūtu pēc iespējas precīzākas liecības par vēsturi noteiktā laikā, ir jābūt informācijai par cilvēku, kas sniedz informāciju, - kādos apstākļos dzīvojis, kas viņš bijis utt.. Dažādu cilvēku atmiņu stāsti ir jāsalīdzina, meklējot tajos kopīgo, atšķirīgo. Tikai tad var izdarīt **piesardzīgus** secinājumus.

<https://www.uzdevumi.lv/p/latvijas-vesture/6-klase/vestures-avoti-un-vestures-petisana-12456/re-1e9b90fc-d886-4faf-bdc0-3baf4c0289ca>

Dzīvesstāsts, Latvijas mutvārdu vēstures pētnieku asociācija.

<https://mutvarduvesture.lv/>

Nacionālās mutvārdu vēstures (NMV) krājums veidots kopš 1992. gada un satur Latvijas atjaunotās neatkarības laika iezīmi, kad daudzi cilvēki vēlējās atklāt savu noklusēto pieredzi. Krājumā apkopotas ap 5000 Latvijas novados un ārvalstīs dokumentētas dzīvesstāstu intervijas, aptverot 20. un 21. gadsimtu. Nacionālais krājuma nosaukumā apzīmē piederību Latvijas valstij, neatkarīgi no tā, kādas tautības Latvijas iedzīvotājs to stāstījis un kurā pasaules valstī atmiņu stāstītājs dzīvo. Krājums sastāv no atsevišķām kolekcijām, kas norāda uz interviju izcelsmi.

<https://mutvarduvesture.lv/kolekcijas>

Mutvārdu vēsture ir kvalitatīvās pētniecības metode humanitārajās un sociālajās zinātnēs, kas par izziņas avotiem izmanto biogrāfisko atmiņu stāstus. Tie ir gan stāstītās, gan rakstītās atmiņas, dienasgrāmatas, vēstules, dzīvesstāsti, dzīves vēstures, personīgās pieredzes vēstījumi, kuru **analīze** ļauj skaidrot individuālās un kolektīvās atmiņas raksturu, iedzīvotāju un to grupu savdabību, ikdienas norises, kā arī veikt paaudžu identitātes, ģimenes saišu, emociju, ētikas un estētikas pētījumus. Personīgo atmiņu avoti izceļ sava laika jutīgās problēmas, pievērš uzmanību noklusētiem vai sagrozītiem vēstures faktiem, dod vārdu atklātību nenasniegušām balsīm, seko aktuāliem procesiem un sabiedrībā valdošām tendencēm. Tāpat mutvārdu vēsture sekmē integrāciju starp sociālām grupām, starp etniski, kulturāli un vēsturiski atšķirīgām pieredzēm, starp paaudzēm, pagātnes integrāciju tagadnē un zinātnes – sabiedrībā.

«Mutvārdu vēstures pētījumos – tiek meklēta vēsture, bet iegūta kultūra, un caur to atklāta jauna pieeja vēsturei.» (Renato Rosaldo)

<https://mutvarduvesture.lv/par-mums>

Šāda veida un apjoma neformāli stāstīto biogrāfisko atmiņu krājums Latvijā ir vienīgais. Tas ieņem starpnieka vietu atmiņu pārnēsē starp vecāko paaudzi (kas aizvien attālinās) un jaunāko (kas nāk klāt). Krājumā apkopotie dzīvesstāsti sakņojas pieredzē, cilvēku pārdzīvotajā vēsturē, kultūras tradīcijā un kā nacionālās identitātes liecība ir sabiedrības ilgtspējas balsts. Krājums sniedz sazarotu ieskatu Latvijas kultūras atmiņā, veido, papildina un saliedē priekšstatu par pagātnes norisēm un to apzināšanos tagadnē. Intervijas pauž cilvēku aktīvos kultūras resursus – kā runā, stāsta sniegumā-izpildījumā, tā ētiskās un estētiskās kvalitātēs, izteiksmes veidā un pieredzes atklājumā. Dzīvesstāstu, tāpat kā mutvārdu vēstures intervijas koncentrē sevī vairākus izziņas un sapratnes līmeņus, kas ne tikai dod vielu kvalitatīviem pētījumiem, bet arī integrē atšķirīgas pieredzes sabiedrības kultūras atmiņā un, aptverot kā augšējos, tā apakšējos sabiedrības slāņus, kā pastāvīgo, tā migrējošo iedzīvotāju pieredzes, ienes jaunus kultūras resursus sabiedrībā.

Kolektīvā monogrāfija veltīta dzīvesstāstu un pašapziņas izpētei, parādot, cik atšķirīgi iespējams skatīt pašapziņas jēdzienu, atklājot dažādas vēsturiskās situācijas, kuru priekšplānā izvirzās pašapziņa, tai skaitā sevis apzināšanās jēga un nozīme pagātnē, tagadnē un nākotnē. Grāmatas **pirmās daļas** septiņās nodaļās aplūkotas biogrāfisko naratīvu attiecības ar vēsturi, identitāti, pretrunīgo sociālo atmiņu un tās līdzāspastāvēšanas vai konfrontācijas tendencēm nākotnē. Vienlaikus uzmanība pievērsta arī kolektīvai atmiņai, vēstošai identitātei, parādot valodas un stāsta konstruktīvo līdzdalību sevis saprašanā, starpkultūru dialoga veicināšanā, nacionālās identitātes apzināšanās procesā. Grāmatas **otrajā daļā** iekļauti fragmenti no 13 dzīvesstāstiem, kas kalpojuši par avotiem pirmās daļas uzrakstīšanai, sniedzot priekšstatu par cilvēka mēroga vēsturi, par stāstiem, kas veido un saskaņo kopējo Latvijas vēstures stāstu. Dzīvesstāsti parāda, kā noteikts vēstures notikums iegūst individuālu seju, kas papildīta ar emocijām, vērtējumiem un pašapziņu. Atmiņas vēsta par bēgļu gaitām; par pretrunīgo attieksmi pret iesaukšanu Otrā pasaules karā – gan vienas, gan otras karojošās puses armijā. Dzīvesstāsti atklāj šīsdienas skatījumu uz padomju laika pieredzi, nacionālo un novadu kultūras identitāti, kas atklājas subjektīvajos vēstījumos.

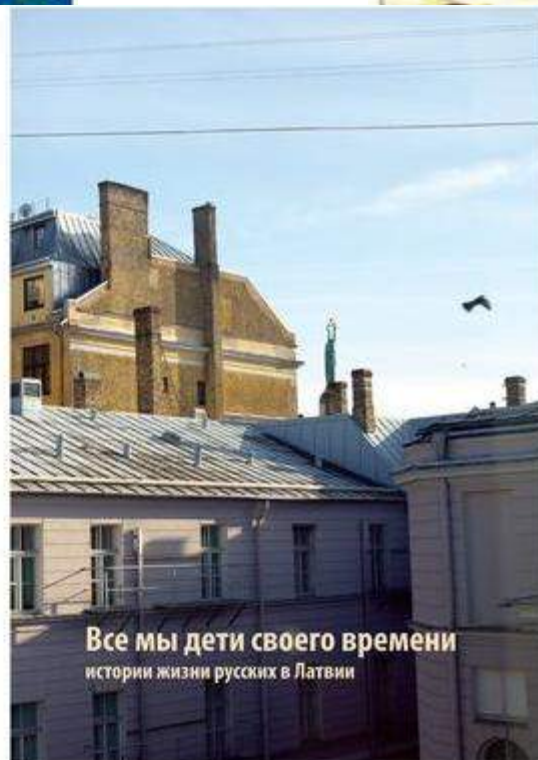
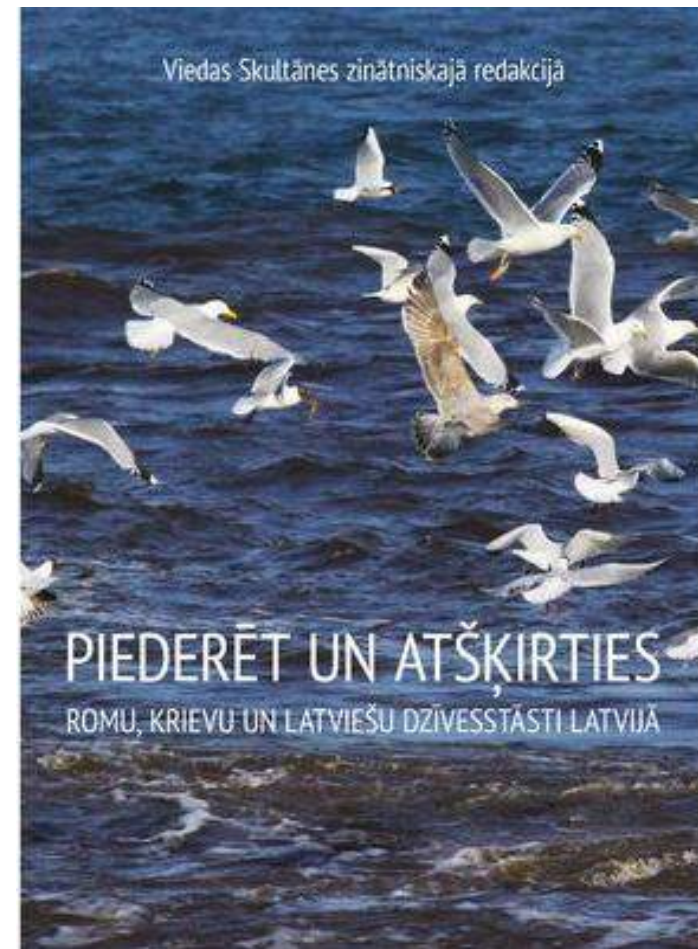
Dzīvesstāsts un pašapziņa Mutvārdu vēsture Latvijā

Dr. philol. Ieva Gariša-Rosenberga zinātniskā redakcija

Kolektīvo monogrāfiju veido astoņas nodaļas, kurās tiek risināti jautājumi par paaudzēm un atmiņām, kas tiek stāstītas vai noklusētas latviešu dzīvesstāstos, veidojot pieredzes lauka pārmantojamību. Paaudžu perspektīvā šīs problēmas Latvijas dzīvesstāstu pētnieki aplūko pirmoreiz. Individuālo atmiņu un pieredzes savdabība paaudžu nomaiņas gaitā paver jaunu skatījumu uz vēsturiskām norisēm kā impulsiem cilvēku reakcijai un rīcībai. Šī pieeja izlīdzina barjeru starp akadēmisko vēsturi un atmiņu stāstos ietvertu, tuvina to ikvienam cilvēkam piemītošai interesei par savu dzīves laiku.

Dzīvesstāsts E-grāmata

Elektroniskā Laika grāmata Jūs ved caur XX gadsimtu Latvijas cilvēku dzīvesstāstos. Veldota no vairāk nekā 3000 liecībām, kas raksturo dzīvi laikmetā, kad notika divas revolūcijas, divi pasaules kari un septiņas reizes mainījās valsts vara Latvijā.

Elektroniskā Laika grāmata ieklausās, kā lielās vēstures notikumi atbalsojas mazajā vēsturē – cilvēka dzīves ritējumā, ikdienas notikumos, izjūtās, pārdzīvojumos, ilgās.

Atmiņas nav pagātne – caur dramatiskām, traģiskām, reizēm komiskām un atjautīgām pieredzēm tās uzrunā savu laikmetu. Dzīvesstāsti paplašina apzinātā laika dimensiju. Atmiņas atsauc un blakus nostāda līdzcilvēkus, kas dzīvojuši un noteiktu mērķu vadīti darbojušies iepriekš. Vai viņu mērķi joprojām kaut ko nozīmē tagadējam cilvēkam? Ko tautas portretā iezīmē aizvadītie simts gadi? Meklējiet atbildes mūsu sagatavotajā ceļojumā caur dzīvesstāstiem un laikmetu!

Elektroniskā Laika grāmata ir pirmais sistemātiskais dzīvesstāstu kārtojums, kurā iepazīsiet izvilumus no Latvijas laukos un pilsētās ierakstītiem atmiņu stāstiem, no latviešu dzīvesstāstiem, kas uzklauti Amerikā, Kanādā, Anglijā, Zviedrijā, Norvēģijā, Vācijā, Sibīrijā.

Atmiņu izvēles principu noteicis sniegtais laikmeta raksturojums. No lielās vēstures ar skaļiem un ģenerāllīnijām pārslēgsimies un ieklausīsimies mazajā vēsturē – ar cilvēku sirdspukstiem, jūtām, ar cerībām, ar mīlestību un patiesības meklējumiem.

Orientācijai Latvijas cilvēkvēsturē kalpo laiks un vieta, kas katru atmiņu fragmentu iesaista noteiktā laikmeta koordināšu sistēmā.

Sadaļa **laiks** norāda atmiņu fragmentā aplūkoto laika periodu.

Sadaļa **vieta** iezīmē vietu, par kuru stāstīts atmiņu epizodē. Autora dzimšanas un dzīves vieta atmiņu ieraksta laikā norādīta gan sadaļā **cilvēki**, gan katra publicētā fragmenta beigās.

Sagatavota ar Latviju un ārzemēs dzīvojošo latviešu apvienotiem spēkiem, ar **Latviešu fonda** ASV un **Latvijas Zinātņu Padomes** (grants Nr. 05.1922) atbalstu.

Projekta vadītāja Maija Hinkle (ASV);
Baiba Bela, Māra Zīmiņa (Latvijā)

Atklāta **Elektroniskās Laika grāmatas** pirmā daļa, kurā ietvertais laika posms aizved līdz Otrajam pasaules karam.

[Elektroniskā Laika grāmata](#) ieklausās, kā lielās vēstures notikumi atbalsojas mazajā vēsturē – cilvēka dzīves ritējumā, ikdienas notikumos, izjūtās, pārdzīvojumos, ilgās.

Atmiņas nav pagātne – caur dramatiskām, traģiskām, reizēm komiskām un atjautīgām pieredzēm tās uzrunā savu laikmetu. Dzīvesstāsti paplašina apzinātā laika dimensiju. Atmiņas atsauc un blakus nostāda līdzcilvēkus, kas dzīvojuši un noteiktu mērķu vadīti darbojušies iepriekš. Vai viņu mērķi joprojām kaut ko nozīmē tagadējam cilvēkam? Ko tautas portretā iezīmē aizvadītie simts gadi? Meklējiet atbildes mūsu sagatavotajā ceļojumā caur dzīvesstāstiem un laikmetu!

Elektroniskā Laika grāmata ir pirmais sistemātiskais dzīvesstāstu kārtojums, kurā iepazīsiet izvilumus no Latvijas laukos un pilsētās ierakstītiem atmiņu stāstiem, no latviešu dzīvesstāstiem, kas uzklauti Amerikā, Kanādā, Anglijā, Zviedrijā.

Transkripcijas iespējas

<https://tilde.ai/lv/voice-synthesis/> (Tildes balss)

- Risinājumi,
- Runas pārvēršana tekstā,
- Valodas izvēle,
- Atlasīt vai ievilkt failu,
- Transkribēt,
- Kad teksts transkribēts, lejupielādēt.

<https://late.ailab.lv/>

<https://hugo.lv/lv/Speech/Recognition>

<https://turboscribe.ai/lv/free-transcription/Latvian>

MAŠĪNTULKOŠANA UN CILVĒKTULKOŠANA

Mašīntulkošana

Tekstu un dokumentu tulkošana

Cilvēktulkošana

Pieprasīt profesionālus tulkošanas pakalpojumus

Tīmekļa vietņu tulkošana

Tīmekļa vietnes dažādās valodās

Pielāgota MT

Pielāgotas mašīntulkošanas sistēmas izveide

Terminoloģija

Terminoloģijas kolekciju pārvaldība

Dokumentu anonimizācija

Izņemt sensitīvus datus no dokumentiem

RUNAS TEHNOLOĢIJAS

Runas pārvēršana tekstā

Tehnoloģija runas pārvēršanai tekstā

Teksta pārvēršana runā

Tehnoloģija teksta pārvēršanai runā

Transkripcija reāllaikā

Konferenču un pasākumu transkripcija

DIALOGA MI

MI sarunboti

Klientu apkalpošanas automatizācija un citas iespējas

Iekšējais palīgs

Iekšējās informācijas palīga izveide

Skatīt visus risinājumus

Ekspedīcijas

KOMPLEKSĀS UN TEMATISKĀS EKSPEDĪCIJAS

Ekspedīcija

sieviešu dzimtes 4. deklinācijas lietvārds

1.[Ceļojums](#), kas organizēts speciāla, parasti zinātniskās pētniecības, uzdevuma veikšanai.

Saistītās nozīmes *izpēte*

2.Organizēta cilvēku grupa, kas veic šādu ceļojumu.

Stabili vārdu savienojumi *ekspedīcijas korpuss*.

3.[Nodaļa](#) (iestādē), kas pieņem vai nosūta dokumentus, preces u. tml.

4.Periodiska izdevuma kantora nodaļa, kas izdevumu izsūta abonentiem.

Avoti: LLVV

<https://tezaurs.lv/eksped%c4%abcija>

Pieminekļu valde - kultūras pieminekļu aizsardzības institūcija Latvijā no 1923. līdz 1944. gadam.

- Pēc Latvijas okupācijas 1940. gadā slēgta;
- darbība atjaunota vācu okupācijas laikā 1941. gadā;
- Turpināja darbību līdz 1944. gadam.

Pieminekļu valdes izveidošanu un darbību noteica 1923. gada 15. jūnija Kultūras pieminekļu aizsardzības likums.

Pieminekļu valdes pamatuzdevumi:

- Pētīt, aizsargāt, kopt pieminekļus. Ierosināt to uzturēšanai nepieciešamos valdības rīkojumus.
- Organizēt apzināšanas ekspedīcijas un veikt arheoloģiskos izrakumus.
- Sastādīt aizsargājamo objektu sarakstus.
- Izstrādāt obligātus noteikumus pētīšanai, aizsardzībai un uzturēšanai.
- Popularizēt kultūras mantojumu.

Par katra pieminekļa vai kolekcijas pievienošanu Valsts aizsargājamo objektu sarakstam lēma Pieminekļu valde, tas tika publicēts „Valdības Vēstnesī”.

LATVIJAS NACIONĀLĀ VĒSTURES MUZEJA RAKSTI NR.18.

Arheoloģija, Etnogrāfija, Numismātika, Vēsture, Māksla, Arhitektūra

PIEMINEKĻU VALDEI – 90

PIEMINEKĻU VALDES MANTOJUMS
LATVIJAS NACIONĀLĀ VĒSTURES
MUZEJA KRĀJUMĀ

RĪGA 2013

"Tradicionālo prasmju un dzīvesveida dokumentēšana Pieminēkļu valdes 1924.-1931. gada ekspedīciju fotonegatīvos"
(Pieminēkļu valdes 1924.–1931. gada etnogrāfisko ekspedīciju laikā uzņemtie 802 fotonegatīvi) - UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālajā reģistrā

[Virtuālā izstāde “Ieskats Pieminēkļu valdes etnogrāfiskajās ekspedīcijās”](http://lnvm.lv/?p=6887)

<http://lnvm.lv/?p=6887>

2025. gada Pieminēkļu valdei – 100!

<https://www.facebook.com/LNVMuzejs/>

Kultūras ministrijas rīkojums Nr. 128 **Par valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu**

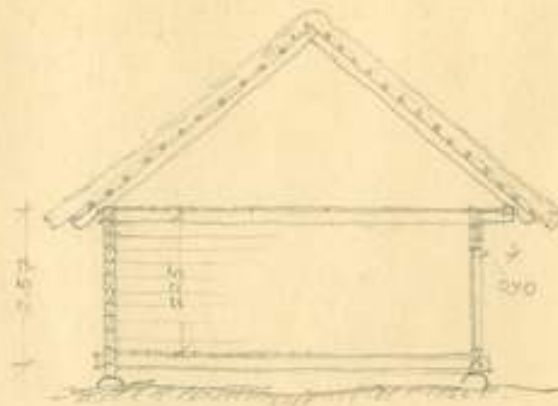
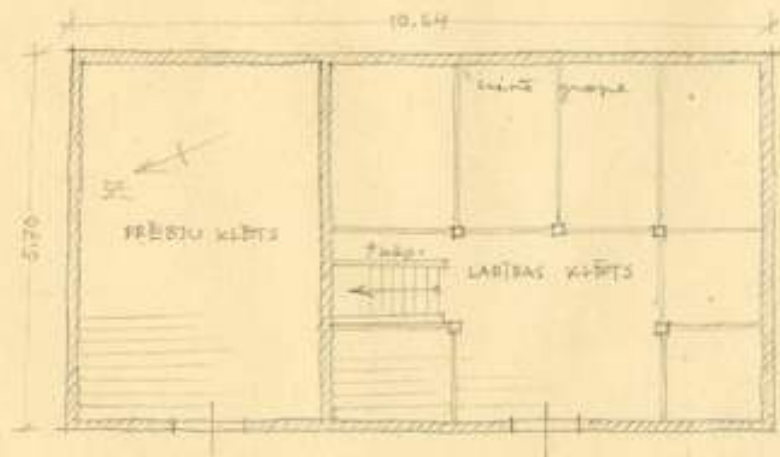
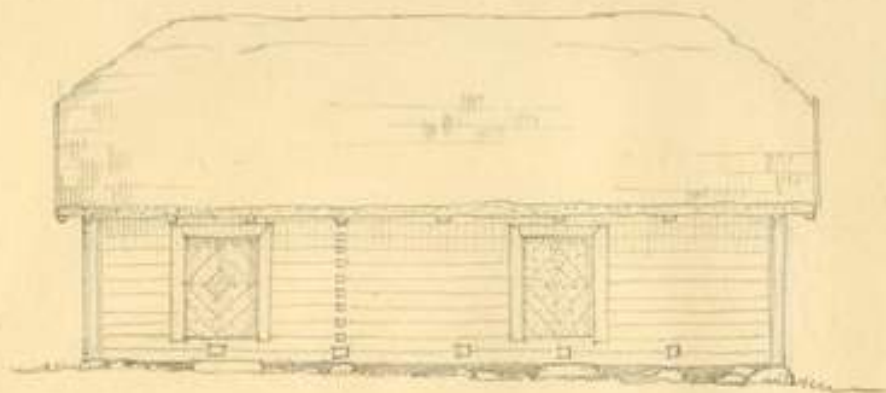
Spēkā esošs kopš 1998. gada

<https://likumi.lv/ta/id/303392-par-valsts-aizsargajamo-kulturas-piemineklu-sarakstu>

KĒĻIS REKONSTRUKCIJĀ

Buķurāņu pag. ČEMAIŠOS

Skat. 1942. 1944. g.

MĒROGS 1:100

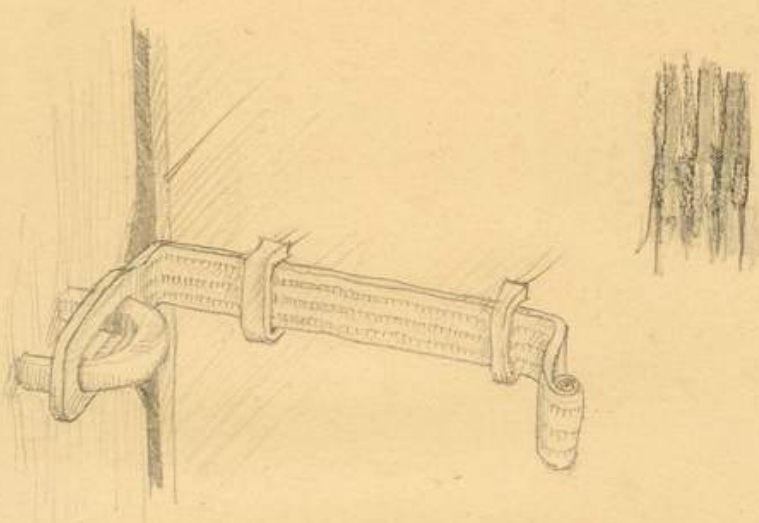
Skolcmanis
1942.22. II

Pieminekļu valdes
materiāli. ZAE 5292.
LNVM krājums.

Zeng, 1942: 834 d

TOBISU AIZSAUZAMAS
(relāģ. izstrādājamā darbu)

Bundaru pag.
CEMAISO

Aylsham
1942. 22. VII.

Aug. 1942: 834 C
KLETS PURVIS

В. И. Ковалев, 1903, 1905

ATSUBUMA PROFILES

Imais lafš, uona; satyti kalta, rogla; eili māsotas.

MEZOGS 1:10

Aylalmani,
1942. 29. VII.

Pieminekļu
valdes materiāli.
ZAE 5292.
LNVM krājums.

Satura rādītājs.

Ievads.

Vispārīgie jautājumi. I - XI.

Apmetne.

Vispārējās ziņas.	N.N. 1 - 12.
Ģimns un ēsta.	" 13 - 30.
Logi	" 31 - 35.
Akas	" 36 - 44.

Ēkas.

Pamatī	N.N. 45 - 50.
Sienas	" 51 - 66.
Ģelmenis	" 67 - 72.
Jumts	" 73 - 98.
Logi	" 99 - 111.
Durvis	" 112 - 124.
Apkalumi	" 125 - 134.
Lieveni	" 135 - 144.
Trepas	" 145.
Daļvejamās ēkas	" 146 - 152.
Iekšējās	" 153 - 155.
Griesti	" 156 - 160.
Grieta	" 161 - 167.
Krāsas, akustēti	" 168 - 172.
Apģimešanas ierīce	" 173 - 182.
Uguns	" 183 - 189.
Istabas lietas	" 190 - 197.
Saimniecības ēkas	" 198.
Rīja	" 199.
Klāts	" 200 - 204.
Kūts, stalli, vāģstāvi, kūni	" 205 - 212.
Pirts	" 213 - 219.
Pagrabi	" 220.
Tilti	" 221.

Laukkopība.

Liduma apstrādāšana	" 222 - 232.
Aršana	" 233 - 254.
Sēja	" 235 - 237.
Sēja	" 238 - 254.
Siena pļaušana	" 255 - 259.
Rūsi (pļaušana)	" 260 - 269.
Vasarāja pļaušana un kūšana	" 270 - 274.
Lini	" 275 - 284.

Ķēpkopība.

Ganīšana	" 285 - 288.
Ģimns	" 289 - 298.
Ģimns	" 299 - 306.
Aitas	" 307 - 312.
Ģimns u.c.	" 313 - 318.
Ģimns u.c.	" 319 - 336.

Ģimniecība.

Ģimns	" 337 - 338.
Ģimns	" 339 - 345.

Dravniecība.

Ģimns	" 346 - 357.
-----------------	--------------

Ģimniecība un amatniecība.

Ģimns	" 358 - 370.
Ģimns	" 371.
Ģimns	" 372 - 379.
Ģimns	" 380.

Koka trauki	N.N. 381 - 387.
Stipotie koka trauki	" 388 - 395.
Pītie trauki	" 400 - 406.
Nastu nešana	" 407 - 413.
Valgu višana	" 414 - 417.
Bārība	" 418 - 429.
Rokas dzirnavas	" 430 - 440.
Māksle (rudzu, miežu etc)	" 441 - 453.
Ģimns	" 444 - 455.
Dzērī	" 456 - 472.
Ģimns	" 473.
Ģimns	" 474 - 475.
Ģimns	" 476 - 478.
Ģimns	" 479.
Ģimns	" 480 - 487.
Stellās - stāvi	" 488 - 505.
Jostu aušana	" 507 - 509.
Ģimns	" 510.
Ģimns	" 511 - 512.
Krāsas	" 513 - 523.
Velas mazgāšana	" 524 - 527.
Roku darbi	" 528 - 530.

Ģimns registrēšana.

Ģimns	" 531 - 543.
Ģimns	" 544 - 552.
Ģimns	" 553 - 563.
Ģimns	" 564 - 572.
Ģimns	" 573 - 579.
Ģimns	" 580 - 589.
Ģimns	" 590 - 593.
Ģimns	" 594 - 595.
Ģimns	" 596 - 600.
Ģimns	" 601 - 606.
Ģimns	" 607 - 620.
Ģimns	" 621 - 624.
Ģimns	" 625 - 628.
Ģimns	" 629 - 634.
Ģimns	" 635 - 637.
Ģimns	" 638 - 644.
Ģimns	" 645 - 649.
Ģimns	" 650 - 652.
Ģimns	" 653 - 654.
Ģimns	" 655 - 675.

Ģimns dzīve.

Ģimns	" 676 - 699.
Ģimns	" 700 - 709.
Ģimns	" 710 - 719.
Ģimns	" 720 - 724.
Ģimns	" 725 - 729.
Ģimns	" 730 - 735.
Ģimns	" 736 - 779.
Ģimns	" 780 - 816.
Ģimns	" 817 - 834.

Pieminekļu
valdes materiāli.
ZAE 5292.
LNVM krājums.

Ekspedīcijas uzdevums ir vākt etnogrāfiskos materiālus, lai tos varētu izmantot zinātniskiem nolūkiem. Uz vietām vācot etnogrāfiskos materiālus katrā parādībā 1) pareizi un sīki jāapraksta, papildinot ar praktisku zīmējumiem un fotogrāfijām, 2) parādības vecums un 3) izplatības robeža s. Jūceņš nepaļauj laist neievērotu nevienam parādību. Jā iegūst kolekcija i pašus priekšmetus.

Etnogrāfisko materiālu vācējiem 1) vajaga attīstīt novērošanas spējas, prast redzēt, ievērot īpatnības, raksturīgās īpašības u. t. t., lai tā teikt, - novērojamo parādību forma, krāsa, ornāments tam kristu acīs; 2) vajaga attīstīt dzirdes spējas, lai varētu uztvert raksturīgos vietējos īstosienus un dialektiskās īpatnības; 3) vajaga attīstīt, kā redzams, tā arī skaidrību atmiņu, bet palūgties uz atmiņu vai vienīgi, ja ir pārliecināts par atmiņas pareizību.

Vajaga prast aprakstīt parādību, - piera katīt visu novēroto, kā svarīgo, tā arī to, kas liekās esam mazāk svarīgas - neievērojamas, visus faktus kādi tie ir, bez personīgiem papildinājumiem un savas sprieduma.

Nevienam parādību nevajag uzsaukt par dīvainu vai smieklīgu, bet pārliecināties vai esi to pareizi sapratis. Kad jau uzraksta visu bez tendences. Aprakstam jābūt neapšaubāmi pareizam. Ja vācēja nepieraksta tūlīt pēc stāstījuma, bet vēlāk, tad pierakstīt var tik tās ziņas, par kurām nav šaubu, ka tās pareizas. Ja nenoce- ras kaut ko pilnīgi - par to jā aptaujājas otrreiz. Vācēja atbild par katru ziņu, kas caur viņu iegūta. Lielākas noteiktības dēļ vajaga par vienu un to pašu parādību intensīvi vairākas personas, un arī to atbildēt piera katīt.

Visu vajaga aprakstīt ar vietējiem īstosieniem un valodas savādībām, - ja tie ir nesaprotāmi - tad literatūras valodu. Tas pats sa kāme par priekšmetu un parādību nosaukumiem, - rakstāmi vietējie nosaukumi.

Ziņas par aprakstāmo parādību jāievāc sarunās ar veciem ļaudīm, mājas saimniekiem, skolotājiem, mācītājiem, pagasta darbiniekiem, no visiem pat bērniem, ielietojot šim nolūkam katru saņemamo.

Sarunās jāceļas iegūt iedzīvotāju uzticību un labvēlību un ieinteresēt tos par savu darbu, - izturoties vienkārši, - noteikti. Neatkarīgi no sagatā, jāuzraksta visu ļaudīm nostāsti par visu ļaudīm dzīvi un ierašām, kā arī attiecīga s tautas dziesmas, kas parādības izprāšanu papildina. Katrā aprakstā vajaga atzīmēt, no kā ziņas ievāktas, vārdu, vietu, kārtu, vecumu un sabiedrisko stāvokli.

Ziņu vācējam vajaga aizmirst lietot tādus īstosienus, kā piem. "kā liekas" jeb "domājams", "redzams". Tādu īstosienu lietošana tik rāda, kā rakstītājam pašam nav skaidra jēdziena par aprakstāmo priekšmetu vai parādību. Jāizsargās arī no nenoteiktiem salīdzinājumiem aprakstā, jeb jādod, kur vajadzīgs, paskaidrojums zīmējumam.

Zīmējumi jāizgatavo pēc iespējas zināmos mēroos 1-10 u. t. t., ja mērogs nav izdevīgs, tad nedrīkst iertūkt mēru apzīmējuma, a. u. g., garuma, platuma u. t. t. Zīmējumiem jābūt tādām, lai būtu skaidras visas sīkdaļas un grīsumi un konstrukcija u. t. t.

Fotografējot priekšmetu, uzņem no tās puses, no kuras tas raksturīgāks, ja tas vajadzīgs, uzņem no vairākām pusēm.

Sastopamos īstosienus priekšmetus, kas viegli pārvietojami, jāiegūst muzeja vajadzībām, pie kam uz vietas par tiem jāiegūst vissīkākās ziņas un jāapraksta. Iegūstamo priekšmetu aprakstu lapa jāizpilda divos eksemplāros, viens no tā jāpievieno priekšmetam, - otrs vispārīgiem materiāliem. Priekšmeti, kas grūti pārvietojami, bet noderētu brīvdabas muzejam, - un būtu saglabājami, jo sīki jāuzmēro, jāuzskaitē un jānofotografē. Aprakstu lapu izpildot, sīki un pareizi jāatbild uz priekšpusē uzdotiem jautājumiem. Apraksti ar zīmējumiem numurējami pēc kārtas, atzīmējami žurnālā attiecīgā ailē un kopoja mi atsevišķos vākos.

Pieminekļu valdes materiāli.
ZAE 5292.
LNVM krājums.

- mi ? Vai reiš valkāja arī vairāk ka vienu ?
632. Kādas apģērba gabalus sastāda ar saktu ? Kurā vietā ?
Ko stāsta par apmirtu nakti, vai noliešo vainu riebšam ai ? Pa cik lika kopā ?
636. Kāda rotas: krelles, pērles, svārguļi u. c.
637. Gredzeni: kādi ? Atsevišķu gredzenu veidu nosaukumi ? Vai valkāja vairākus reišā ? Kurā rokā ? Kādos pirkstos ?

KIRKAS KOPŠANA .

638. Sieviešu frizūra . - Katrai pašai censties pareizi atzīmēt lauknetu kad tā bijusi modē .
639. Kā samērā sievietes nesa matus vai bij ? Vai nupā starpība starp precētām sievietēm, jaunavām ?
640. Vai matus nesa vienā vai divās bīsēs, kā nesa bises, pār pleciem, vai ap galvu aptītas vaigavaldīg, jeb aizvīrtas viena aiz otras pakausi ? Ko un kā iepina matus ?
641. Vai bija celiņa, jeb sasaukāja un augļu taisni. Ko teica par platu celiņu (bagātu daivu), ko par robu matus uz pieres ? Vai jaunavas jeb sievietes mūsā kādos gadījienos valdīja matus, - kādā ? Vai kā izpušķoja ?
642. Vai veci cilvēki nenocecas nostāstus, iekā sievietēm pēc laulībām būtu matus apgriešami (varbūt vēl taisnā laikā, kad līgavas naga) ? Ka nesa matus matus maitenau ?
643. Vai tos laikus pasina matus apgriešami, kā to darīja, vai nenesa t. s. saktos "matus matus" - apgriešamus uz pieres, vai nenesa liekos matus ?
644. Ar ko matus uzskrēja, lai tie gūdi stāvētu (šieni, svienā, kādu salvi) ? Ar ko uzskrēja, lai mati labāk augtu ?
V i r i ē n a f r i z ū r a .
645. Kā nesa matus vīrieši, cik garus ? Kā apgriešamus, kā saņemtas ? Ar celiņu vai taisni uz augšu ? Vai nesa arī ļoti īsus matus ?
646. Vai nesa ūsas, bārdas, vaigu bārdas ? Vai nesa t. s. piebārdas, jeb īsu apmirtu ? Vai bārdas un ūsas skūšana bij parasta ? Vai ne-

Ekspedīcijas padomju periodā.

Pēc gara lielā mērā turpināja Pieminekļu valdes darbu, pēc burta darbojās atbilstoši PSR pastāvošās muzeju sistēmas noteikumiem.

Praktiskai darbībai tika izstrādāti metodiski norādījumi, piem., 1978. gadā:

«Instruktīvi metodiski norādījumi par zinātnisko ekspedīciju darba organizāciju republikas muzejos».

Sagatavoti Latvijas PSR Vēstures muzeja Zinātniski metodiskajā daļā. 1978.

LNVM, MDDK ZA 4.

Ekspedīcijas sagatavošana.

- Mērķis un tā pamatojums;
- Uzdevumi – precīzi noformulēti, darba gaitā var tikt koriģēti;
- Kritēriju izstrāde ekspedīcijas darbiem – krājuma papildināšanai, mutvārdu vēstures fiksēšanai, vizuālajai fiksācijai utml.;
- Ekspedīcijā nepieciešamās dokumentācijas sagatavošana (plāni, kartes, veidlapas, tehniskie resursi fotofiksācijai utml.);
- Ekspedīcijas plāna saskaņošana ar vietējo varu un kopienu;
- Ekspedīcijas teritorijas apzināšana;
- Resursi:
 - Finanšu - pārvietošanās, iegūto materiālu transportēšana, ja nepieciešams – naktsmītnes;
 - Dalībnieki – skaits, specializācija utt.;
 - Ilgums – atkarīgs no resursiem, no tā izrietošs laika grafiks;

- Ekspedīcijas dienas režīms – svarīgi paredzēt laiku iegūto priekšmetu primārai dokumentēšanai;
- Ekspedīcijas dienasgrāmata – neaizmirst ikdienas ierakstus!
- Foto un cita veida vizuālās vai audio fiksācijas uzskaites žurnāls;
- Pēc ekspedīcijas – darba analīze, jauniegūto materiālu izvērtējums;
- Jauniegvumu izstāde – ekspedīcijas teritorijā, vēlreiz muzejā;
- Tikšanās ar dāvinātājiem;
- Kopsavilkuma publiskošana;
- Darbojamies sociālajos tīklos!

Atgriezusies zinātniskā ekspedīcija

Rīgā atgriezusies Latvijas PSR vēstures muzeja zinātniskā ekspedīcija, kas bija veltīta vēsturisku materiālu vākšanai Latgalē par Lielā Oktobra socialistisko revolūciju, padomju varas darbību 1918. — 1919. g., buržuāzijas diktatūras laiku, Lielo Tēvijas karu un pēckara socialistisko celtniecību. Ekspedīcijā piedalījās vairāk nekā 20 dalībnieku — muzeja zinātniskie līdzstrādnieki, LVU vēstures un filoloģijas fakultātes studenti, muzeja aktivisti.

Ekspedīcija darbojās Daugavpils, Krāslavas, Dagdas, Rēzeknes un Zilupes rajonos. Ekspedīcijas laikā izstādei, kas būs veltīta Lielā Oktobra socialistiskās revolūcijas 40. gadadienai, savākts vairāk nekā 1000 vēsturisku priekšmetu, dokumentu, rokrakstu, fotoattēlu un citu materiālu. Vairāki bijušie Oktobra revolūcijas cīnītāji nodevuši muzejam interesantas 1917. — 1920. g. fotografijas. Ievērojama grupa materiālu stāsta par Latvijas iedzīvotāju stāvokli vācu fašistiskās okupācijas gados.

Daudz priekšmetu savākts par partizānu kustību Lielā Tēvijas kara laikā Latgalē.

Sociālistiskais Ceļš. 14.08.1957

Šoreiz ekspedīcija – Druvienā.

Tie «Dzirksteles» lasītāji, kuri uzmanīgi seko informācijai par kultūras dzīves jaunumiem, droši vien atceras pagājušajā gadā publicētos rakstus par Gulbenes vēstures un mākslas muzeja gatavošanos savai pirmajai ekspedīcijai. Tā bija, ja tā var teikt, spēku izmēģināšana, jo Gulbenes muzejs līdz šim šādas, proti, zinātniski pētnieciska rakstura ekspedīcijas nebija rīkojis. Bet šogad jau var teikt, ka ekspedīcija kā darba forma ir ieņēmusi savu noteiktu vietu Gulbenes muzeja dzīvē. Šajā vasarā dodamies uz Druvienu: no 3. līdz 21. jūnijam tur, šī ciema teritorijā, strādā mūsu muzeja darbinieki. Gulbenes muzejs savas pastāvēšanas gados jau ir uzkrājis pamatmateriālus, un ir pienācis laiks pētīt rajona vēsturi un etnogrāfiju pēc iespējas dziļāk, pamatīgāk, sistemātiskāk. Pagājušajā gadā ekspedīcija Tirzā, šogad Druvienā. Kā redzam, Gulbenes muzejs ir sācis ar to rajona daļu, kas etnogrāfiskā ziņā ietilpst vai piekļaujas Piebalgas novadam un ir vēsturiskām tradīcijām bagāts. Tāpēc jau tagad gandrīz droši varam teikt, ka nākamā ekspedīcija būs Rankas ciemā, kas arī etnogrāfiski ietilpst Piebalgas novadā. Īsumā par to, ko muzeja darbinieki cer iegūt vai uzzināt Druvienā un kam pievērsīs lielāko uzmanību.

Pirmkārt, kolektīvās saimniecības attīstība Druvienā un kolhoza «Plēsums» vēsture. Tādā veidā tiks papildināta lauku kolektivizācijas kopaina mūsu rajonā. Jāatzīmē, ka pēc ekspedīcijas Tirzā guvām visai detalizētu pārskatu par kolhozu dibināšanos Tirzā, Virānē un Vecadulienā. Otrkārt, izcilo druvēniešu Jāņa Poruka, Jāņa un Jūlija Straumes, Kārļa un Rūdolfas Egles atstātā piemiņa dzimtajā pusē. Daudz kas vairs nebūs rodams, varbūt vienīgi ļaužu atmiņā, bet mēs ceram uz jauniem guvumiem.

Vēl Druvienas vecās skolas, tagad sabiedriskā muzeja, vēsture. Muzeja darbiniekus interesē arī vecie darbarīki, apģērbi, kurus lietoja mūsu gadsimta sākumā un vidū. Bet vēl īsāk varētu pateikt tā: mūs interesē viss, kas noticis Druvienas ciemā, viss, kas attiecas uz šī ciema vēsturi. Tāpēc ļoti gaidām druvēniešu atsaucību, ceram, ka viņi dalīsies atmiņās par notikumiem, ka viņi atradīs iespēju nodot rajona muzejam senos darbarīkus, apģērbus, ko vairs nelieto, vecas fotogrāfijas, dokumentus un citus priekšmetus, kuri papildinās mūsu fondus un dos iespēju muzeja ekspozīcijās pilnīgāk atainot rajona vēsturi, saglabāt to nākamībai.

Nobeigumā gribas pateikt gan Druvienas ciema, gan citu ciemu iedzīvotājiem: ir jau arī censoņi-vienpatņi, kuri uzdodas par muzeju darbiniekiem, lai savāktu senos priekšmetus savām kolekcijām vai savtīgos iedzīvošanās nolūkos. Šie priekšmeti, kas nonāk individuālista rokās, nekalpo sabiedriskam nolūkam, kamēr muzejā tos var aplūkot visi. Tāpēc visdrošākais, kā pārliecināties par katra vārdu patiesumu, ir palūgt darba apliecību. Gulbenes muzeja darbiniekiem tās ir visiem. Tā nepieļausim neskaidrību un lētticīgu sevis izmantošanu.

Dzirkstele, Nr.66 (04.06.1985)

9. decembrī 11:00 notiks svinīgais ekspedīcijas atskaites vakars Turlavas kultūras namā.

Šī gada jūnijā muzeja darbinieki devās ekspedīcijā uz Turlavas pagastu, lai vāktu materiālus par pagasta vēsturi.

Pirms 29 gadiem muzeja darbinieki jau veica vēstures liecību vākšanu toreizējā Turlavas ciemā. Šodien esam priecīgi par toreiz bagātīgi savākto materiālu klāstu. Šoreiz lielāku uzmanību pievēršām laika periodam pēc Otrā pasaules kara, Atmodas laikam, pagasta reformām, kuras risinājušās pēc 1990. gada. Uzzinājām, ar ko nodarbojas un kur strādā ļaudis šodien. Sakām paldies Turlavas ļaudīm par sadarbību un aicinām uz pasākumu, lai pavēstītu par ekspedīcijas rezultātiem.

Kopš 2012. gada muzeja ekspedīcijas norisinājušās Īvandes, Ēdoles, Gudenieku, un jau pieminētajā – Turlavas pagastā. 2016. gadā muzejs plāno doties ekspedīcijā uz Kuldīgas novada Kurmāles pagastu.

<https://kuldiga.lv/pasvaldiba?catid=0&id=1630>

Valmieras muzejs 60 gadu jubileju šogad (2019.) atzīmē ar vairākiem pasākumiem. Izstādes “Uzmanību – ekspedīcija” mērķis ir izcelt muzeja pamatuzdevumu – vākt, saglabāt un atspoguļot uzkrāto kultūrvēsturisko mantojumu. Valmieras muzejs glabā ap 70 000 krājuma materiālu, no kuriem ceturtdaļa iegūta zinātniskajās krājuma komplektēšanas ekspedīcijās. Kopā Valmieras muzejnieki no 1969. gada līdz 1997. gadam devušies 28 ceļojumos zinātniskā nolūkā. Katrs no tiem, atbilstoši laikam, bijis ar savu nokrāsu, un īpašo stāstu. To laikā savāktie lietiskie materiāli šodien veido muzeja kolekciju pamatu, padarot Valmieras muzeju par nozīmīgu Ziemeļvidzemes etnogrāfisko priekšmetu krātuvi. Ekspedīciju laikā pierakstītie stāsti, atmiņas, savāktās fotogrāfijas raksturo visu bijušā Valmieras rajona vēsturi, kā arī uzzīmē dzīvi Valmieras, Rūjienas un Mazsalacas pilsētās. Izstāde lai kalpo kā pateicība muzeja zinātniskiem un tehniskiem darbiniekiem, ciemu un pilsētu novadpētniekiem, kultūras darbiniekiem un sabiedriski aktīvajiem cilvēkiem, kas kopīgi piedalījušies vēstures veidošanā.<https://valmierasmuzejs.lv/archives/2864>

<https://rundale.net/rundales-pils-muzeja-atklas-izstadi-par-muzeja-darbinieku-ekspedicijam-latvijas-kulturas-mantojuma-izpetei/>

1.1.1.3. Ekspedīcijas				
Veids, tēma	Vieta	Laiks	Dalībnieku skaits	Iegūto priekšmetu skaits
Arheoloģisko pieminekļu apzināšana	Rēzeknes novads	24.-25.03	1	20
Arheoloģisko senvietu apsekošana, veltīta Karla Georga fon Zīversa pētījumiem	Madonas novads	05.-06.05		4 ziņojumi, pārskats 3 AO kolekcijai
		KOPĀ	4	20

2022.

Latvijas Nacionālā Vēstures muzeja ekspedīcija

LNVM Arheoloģijas departamenta darbinieki apzina esošos un iespējamajos bronzas un dzelzs laikmeta uzkalniņus Siguldas tuvumā.

<https://www.arheologubiedriba.lv/blog/2015/03/27/latvijas-nacionala-vestures-muzeja-ekspedicija>

Okupācijas mūzeja darbinieku ekspedīcija pie Amerikas latviešiem

Šovasar jūlijā Latvijas Okupācijas mūzeja darbinieki – vēsturniece Lelde Neimane un video operātors Aivars Reinholds devās ekspedīcijā uz ASV vidieni, lai video lentē ierakstītu tur dzīvojošo tautiešu dzīvesstāstus. Tā bija jau trešā šāda veida ekspedīcija, kuŗu mūzeja darbinieki varēja veikt, pateicoties Latviešu fonda finansiālajam atbalstam.

Galvenās pieturas vietas bija Mineapole un Santpaula Minesotā, Milvoki Viskonsinā, Čikāga un tās apkārtnē Ilinojā un Grandrapidos, Kalamazū un Garezers Mičiganas pavalstī. Divu mēnešu laikā izdevās ierakstīt 91 videoliecību 179 stundu garumā. Cilvēki dalījās atmiņās par Otrā pasaules kara laikā piedzīvoto, par došanos bēgļu gaitās, ieceļošanu Amerikā un tur pavadītajiem gadiem. Dāvināja arī priekšmetus, oriģinālus dokumentus un fotogrāfijas. Grandrapidos dzīvojošais Elmārs Kalnaraups mūzejam uzdāvināja ģimenes relikviju - Latvijas karogu, ko ģimene paņēma līdzī no mājām, dodoties bēgļu gaitās.

Lelde un Aivars ekspedīcijas laikā piedalījās arī vairākos sarīkojumos un piemiņas pasākumos, apmeklēja latviešu centrus, latviešu draudžu baznīcas un dievkalpojumus. Tā tapa 14 video reportāžas 20 stundu garumā.

<https://laiks.us/mitnu-zemes/okupacijas-muzeja-darbinieku-ekspedicija-pie-amerikas-latviesiem?mobile=ok&c=1>

Muzeja "Latvieši pasaulē" ekspedīcija uz Lielbritāniju

19. jan. 2017 11.20

Līdz šim “Latvieši pasaulē” muzeja krājumā ir savākts liels daudzums materiālu, kas atspoguļo indivīdu pārdzīvojumus, atstājot tēvzemi Otrā Pasaules kara laikā, bēgļu gaitās un nometnēs, taču trūkst priekšmetu, kas stāstītu par latviešiem, kuri pēc DP nometnēs pavadītā laika palika Eiropā. Rezultātā Eiropas latviešu trimdas paaudzes apzināšanu esam uzsākuši Lielbritānijā - vienā no pirmajām valstīm, kas sāka uzņemt latviešu bēgļus.

No 2016.gada 29. oktobra līdz 13. novembrim muzeja “Latvieši pasaulē” pārstāves Marianna Auliciema un Arta Savdona apmeklēja tautiešus Londonā, Anglijas vidienē, Līdsā un Bradfordā, ierakstīdamas stāstus, vākdamas priekšmetus un fotogrāfijas muzeja krājumam. Ekspedīciju finansiāli atbalstīja Latvijas vēstniecība Lielbritānijā.

.. Lielbritānijā pavadītais laiks bija ļoti vērtīgs - ekspedīcijas laikā ierakstījām 31 interviju, saņēmām dāvinājumus no 12 dāvinātājiem (162 vienības, no tām: 60 priekšmeti un personīgie dokumenti muzeja krājumam; 78 oriģinālas vēsturiskas fotogrāfijas; 24 izdevumi muzeja bibliotēkai), atlasījām un pārfotografējām aptuveni 1000 vēsturiskas fotogrāfijas.

<https://www.latviesi.com/jaunumi/muzeja-latviesi-pasaule-ekspedicija-uz-lielbritaniju/>

Daugavpils novadā turpinās etnogrāfiskā ekspedīcija

08.06.2020

26.- 27. maijā Naujenes Novadpētniecības muzeja darbinieki projekta aktivitātes “Etnogrāfiskā ekspedīcija “Etnogrāfiskie raksti un tradicionālas amatu prasmes DvinasDaugavas ielejas teritorijā” ietvaros devās izbraukumā, turpinot Daugavas ielejas teritorijas iedzīvotāju tradicionālo amata prasmju izpēti, eksponātu apzināšanu un dokumentēšanu Daugavpils novada teritorijā.

Ekspedīcijas dalībnieki, kuru vidū bija muzeja darbinieki un projekta zinātniski pētnieciskā darba eksperti, apmeklēja Skrindu dzimtas muzeju, Raiņa māju Berķenelē, Māla mākslas centru Daugavpilī, kā arī pētīja un dokumentēja rokdarbnieču Lūcijas Gorbikas, Valentīnas Kurtišas un Daces Teivānes mantojumu. Tika vākta informācija par kokapstrādi Daugavpils novadā, apmeklēti Vaboles pagasta krucifiksi.

<https://www.augsdaugavasnovads.lv/novads/aktualitates/jaunumi/daugavpils-novada-turpinas-etnografiska-ekspedicija/>

Kopš 2011. gada muzejs “Ebreji Latvijā” rīko etnogrāfiskās un folkloras ekspedīcijas. Tiek pierakstītas ebreju atmiņas par tradicionālo dzīvi Latgales mazpilsētās pirms Otrā pasaules kara, kā arī neebreju atmiņas un priekšstati par ebrejiem. Par teicējiem galvenokārt izvēlēti cilvēki, kuri dzimuši 20. gadsimta 20. un 30. gados un dzīvojuši Latgalē. Ierakstīti vairāki simti interviju ar neebrejiem latviešu, latgaliešu un krievu valodā, ar ebrejiem – krievu un latviešu valodā, kā arī jidišā.

<https://www.ebrejumuzejs.lv/collection/vestules/>

Pamatojoties uz 1923. gada 15. jūnijā Latvijas Valsts prezidenta Jāņa Čakstes izsludināto likumu „**Par pieminekļu aizsardzību**”, Izglītības ministrijas pakļautībā izveidoja Pieminekļu valdi, kurai bija jāpārzina aizsargājamie pieminekļi un jāorganizē to aizsardzība. Par galveno Pieminekļu valdes uzdevumu izvirzīja pētīt, aizsargāt un saglabāt pieminekļus. Pieminekļus bija paredzēts apzināt un dokumentēt aprakstot, fotografējot, uzmērojot un uzzīmējot, veidojot pieminekļu arhīvu. Lai to nodrošinātu, viens no likuma pantiem paredzēja organizēt ekspedīcijas – arheoloģiskās, arhitektoniskās un etnogrāfiskās. Etnogrāfiskās pieminekļu apzināšanas ekspedīcijas, lai aizsargātu un vāktu Latvijas iedzīvotāju izzūdošās dzīves parādības, plānveidīgi organizēja no 1924. gada līdz 1931. gadam. Kopumā visu ekspedīciju laikā uzņemti vairāk kā 53 600 fotonegatīvu. Pieminekļu valde organizēja ekspedīcijas, bet iegūtais priekšmetu klāsts nonāca glabāšanā tagadējā Latvijas Nacionālajā vēstures muzejā.

.. Kopš pirmajām ekspedīcijām pagājis gandrīz simt gadu, dzīvesveids ir būtiski mainījies, tomēr ne visās jomās. Lai fiksētu to, kas saglabājies un kādas izmaiņas skārušas Latvijas lauku dzīvesveidu un tradīcijas, kā arī lai saglabātu nākamajām paaudzēm dokumentētus materiālus par dzīvi šī gadsimta sākumā, izlēmām veikt līdzvērtīgu padziļinātu pētījumu ar mērķi iegūt audiovizuālu materiālu par vietām un cilvēkiem, kuri šobrīd dzīvo Latvijas lauku apvidos.

<http://balta.net/projekti/etnografiska-ekspedicija/>

Etnogrāfiskajās ekspedīcijās četru gadu laikā paredzēts pētīt visu Latvijas novadu saimniecības, tradīcijas, sadzīvi un notikumus. Uz katru vietu dodas fotogrāfs un pētnieks. Fotogrāfs uzņem bilžu materiālu pēc izstrādātiem noteiktiem kritērijiem, kas atbilst RSU sociālantropologu prasībām un Latvijas Vēstures muzeja vajadzībām. Antropologi ir izstrādājuši anketu ar jautājumiem, iegūto informāciju paredzēts izmantot zinātniskajos darbos. Pēc pētījuma pabeigšanas plānots izdot grāmatu un izveidot ceļojošo izstādi par cilvēku dzīvi Latvijas laukos šajā laika periodā. Pēc tam iegūtie materiāli tiks nodoti Latvijas Vēstures muzejam. Pētījums sākās 2017. un 2018. gadā no Vidzemes, turpinājās 2018. un 2019. gadā Latgalē, 2019. un 2020. gadā – Sēlijā un Zemgalē. 2020. un 2021. gadā pētījums turpināsies Kurzemē.

<http://balta-net.stackstaging.com/ekspediciju-un-notikumu-piezimes/>

Latvijas PSR vēstures
muzeja
ekspedīcija Alūksnes rajonā.

Bloknots

Dienas grāmata.

L. Dūmpe.

1956. g. 15. jūn. — 30 jūn.

26. VI

No rīta devānais uz Gulbenei.
Materiāls iefirstu. Andrupes.
Lau, ejot uz Mērniekiem, apmeklēt
jamus, jo nakti, pie mūsu vadītāja
bija nepareiza. Pēc pusdienām no nācām
Mērnieku skolā, kur atstājām mantu
Pēc tam apstāigājām apmeklēt
mājas. "Dzīvās" iefirstu interesējo
vēsturiskos materiālos. Pēc Galac
gādes tieši uz priekšu. Nakti pāg
līgām Mērnieku skolā.

27. VI

Devānais uz Ropjniekiem. Interesanto
mūs mājas pa visu laiku
Rūpīgas, un iefirstu uz 20
mērnieku. Pēc mērnieku

zinatn. līdzstr.

A. Gusara

atskaites ziņojums par zinatniski-pētnieciskās
ekspedīcijas grupas kopejo darbu Valkas rajonā.

No š.g. 15.-30. jūnijam Latv. PSR vēstures muzeja zinatn. darbin.
bb. Gusars un Dreibande un Rīgas aīlamatniecības skolas audzēknis
b. Deburs. atradamijs kopejā darbā-zinatniskā ekspedīcijā Valkas
rajonā. Ekspedīcijas uzdevums bija apsekt kolchozus, MTS, rūpniecības
iestādes, apmeklēt vecos revolucionārus un veikt vēsturiska
rakstura priekšmetus kuriem būtu muzejiska vērtība.

Ekspedīcijas darbinieki apsekoja Valkas pilsētu, Valkas MTS,
pirmrindas kolchozus-1955. g. VLI dalībniekus, "Lenina ceļš" "Lenina
dzirkstele" un "Rainis" Valkas, Ergemes, Kārķu, Vijciema, Trikatas,
Jērcēnu ciemu padomju teritorijas, Sēdas strādnieku ciematu un
Strenču pilsētu.

Darba gaitā tika savākti pāri par 200 atseviski priekšmeti un
dokumenti kuri raksturo 19. gs. beigų posmu un 20. gs. sākumu.
Iegūti daudzi muzejiska rakstura dokumenti par padomju varas nodibināšanu
Valdā 1917. g. par strādnieku un darba zemnieku grūto dzīvi
buržuaziskā Latvijā, par kolchozu sociālistisko celtniecību, kā arī
daudzi senī īpatnēji darba un amatniecības rīki un iedzīves priekšmeti.
Pie priekšmetu savākšanas tika sīki noskaidrota viņu izcelšanās
vēsture kā arī izpildītas attiecīgas viedlapas.

Ekspedīcijas darbinieki savāca šādu priekšmetu skaitu:

Gusars - 93 gab.

Dreibande - 63 "

Deburs - 65 "

pavisam kopā 220 priekšmetu un dokumentu
Šai skaitā uz vienu Nr. vairāki grupu un kolekciju
rakstura priekšmetu kopejumi.

Starp iegūtiem materiāliem daži būtu minami kā piemēram:

Ergemes ciema pad. priekšsēd. nodeva 1903-1907. g. laikraksta "Balss"
literāros pielikumus kur pirmo reizi iespēstas latviešu tautas
rakstnieka Andreja Upiņa noveles un stāsti. B. Ālo Kārķu pag.
"Pakalni" m. nodeva buržuaziskās Latvijas laika "saīmas vēlēšanu"
materāli un zemes nodošanas aktu ar kuru 1945. g. Padomju vara
nodod m. ūzīgā lietošanā darba zemniekiem zemi. Pensionēts skolot.
Valdā b. Aulīis nodeva J. Cimzes "Dziesmu rota" 1874 un 1875. g. izdev
ar Cimzes pašrocīgu ierakstu. Valkas c.p. Lapaņu m. kolchozn.
B. Bleijers nodeva nodeva daudz etnogrāfiska rakstura priekšmetus.
Vijciems iegūti kadreīzējs rentnieka noma līgumi, 1/a "Lenina
dzirkstele" iegūti pirmie kolchoza organizēšanās protokoli un
loti patriotiski uzrakstīti ar dzīļu padomju tautas mīlestību pirmā
darba zemnieku pieteikumi uzņemšanai artela biedros. Šie ir tikai
daži raksturīgākie piemēri no lielā materiālu klāsta.

Bez tam ekspedīcijas darbinieki izdarīja kopekaitā ap 100 foto
uzņēmumi kuri raksturo iedzīves priekšmetus, vēsturiska un etnogrāfiska
rakstura celtnes.

Katra ekspedīcijas darbinieks par savu darbu veda sīku dienas
grāmatu, kur redzams kas darīts katru dienu. Tā kā visi gājieni
par ciemu teritorijām tika veikti kājām tad īsa laikā dēl apsekojām
tikai tās saīmaniecības par kurām bija norādījumi kurus ieguvām
iepriekš no vietojiem iedzīvotājiem. Iedzīvotāju un padomju
iestāžu atsauksme visur ļoti atsaucīgā kas sekmeja darbu. Ļēnīgi
grūtības un lielu laika psterīnu sagādāja transporta jautājumu kāto

Ekspedīcijas darbinieki līdz ar visiem savāktiem priekšmetiem
Rīgā ieradās š.g. 1. jūlijā.

1956. gada. 3. jūlijā.

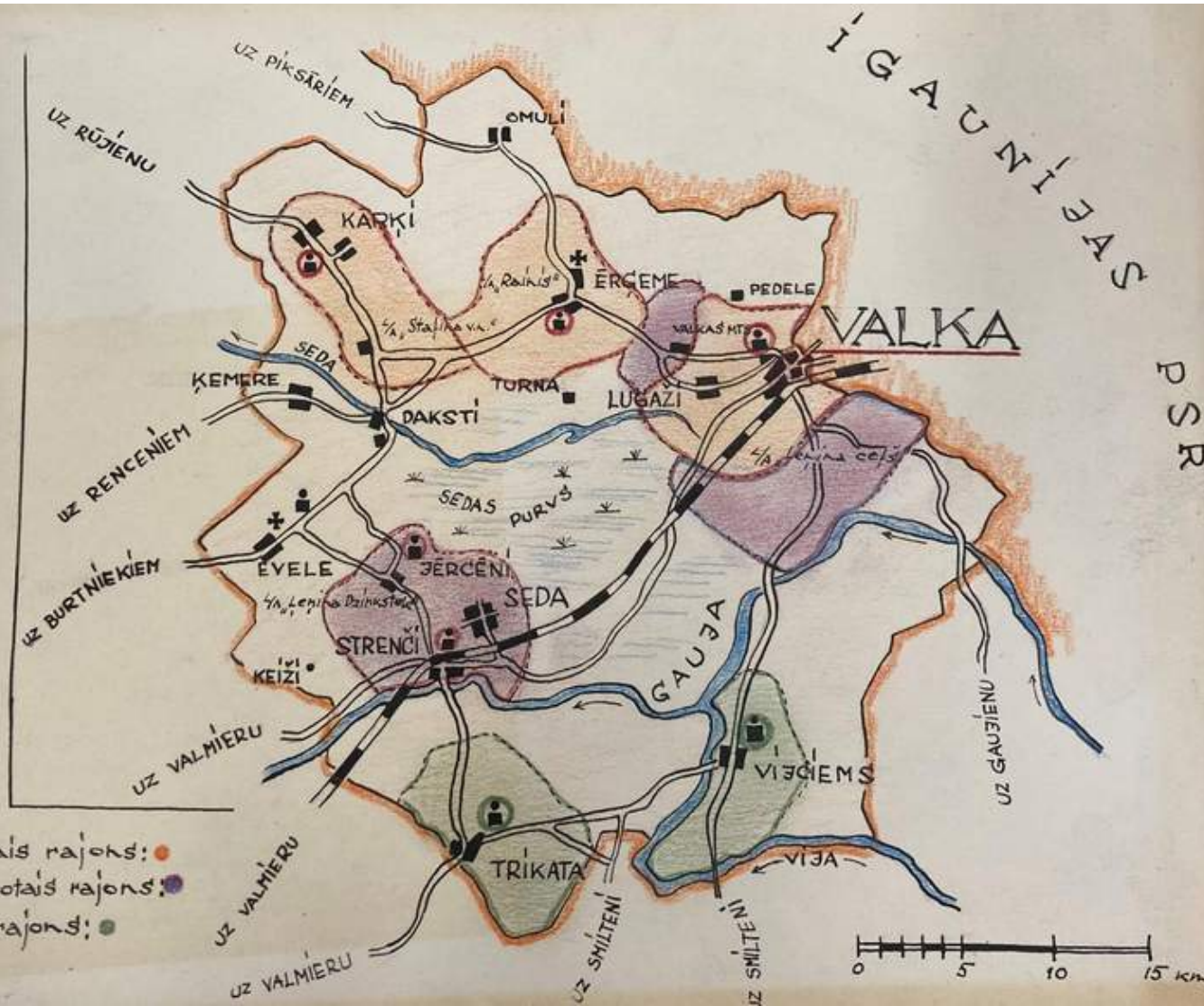
Pielikumi: 1. Valkas raj. kolchozu
2. Rūjien. kolchozu - Dreibande

grupa, vadīt. A. A. kmy.

b. Deburs. E. Dreibande

LATVIJAS PSR VĒSTURES MUZEJA ZINATNISKĀS EKSPEDICIJAS MARŠRUTI VALKAS rajonā.

1956. g.
no 15. - 30. jūn.

GUSARA apsekotais rajons: ●
DREIBANDES apsekotais rajons: ●
DEBURA apsekotais rajons: ●

1983.g. 5.-13.septembris

Jēkabpils raj. Viesīte

Dalībnieki: Vad. A.Fleija

Zin.līdzstr.

L.Olands

I.Lanka

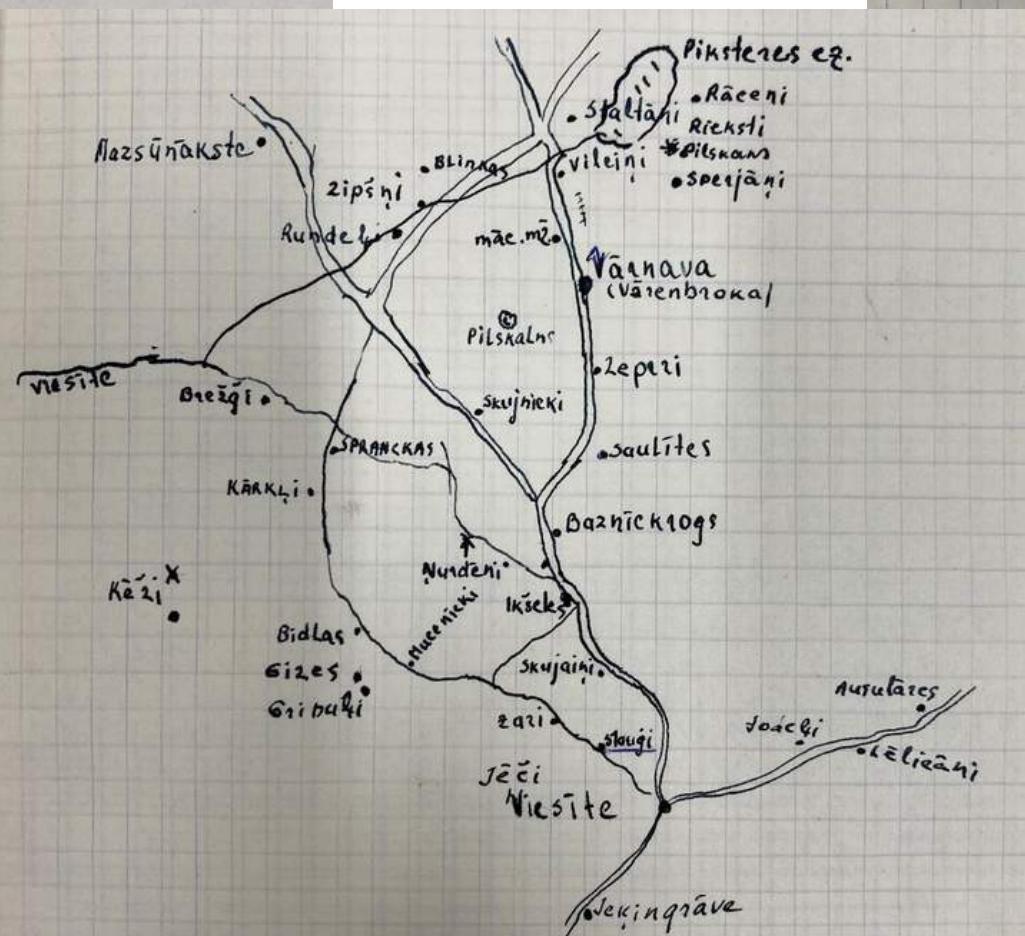
Vēstures nodalītas

ekspedīcija

uz Jēkabpils rajonu -

Viesīti un Nārnavas eļļu

1983.g. 5.-13.septembrī

Piedalās: Vēstures nod. vad.
Fleija Aija
Zin. līdzstr.
Olands Laimons
jaun. zin. līdzstr.
Lanka Ingrida
fotogrāfs
Zande Dāvis

ZINĀTNISKĀ MATERIĀLU KOMPLEKTEŠANAS
EKSPEDICIJA
1978.23.augusts - 1.septembris
Limbažu rajons

7. septembrī

pa dodamies uz Sporta
ie Juras Upelnieces. D. Zande
vieo Jura Upelniece. Viņas
ņģe Alma nodod muzejam
ogrāfijas, nopēnam alus
alvas vāku. A. Klingere
kou. Viņai saglabājus
novada teulas tēps - brūnēi,
aīne, vainags. Tosta pār-
n vairākiem gadiem Tēps

daināts 17 dziesmu svētkiem. Lofogr
tēps n viņas kaimeinānei, pie kuras
viņa mūs āfreds rīt.

Sadalāmies divās grupās. A. F. leipa
un I. Lanka iet uz Pavasara alu 2
pie Kuzņecovas Maizītes dz. 1898 gadā.
Viņa mums laipni parāda savas
ģimenes albumus. No viņas

Brīvības ielā 29 dzīvo fotogrāfa
Grundmana otra bijusī kaimiņiene
Dobulāne Lucija. Dzimusi 1908. gadā
Pilkalnes pagastā. Viņa zināja
stāstīt, ka pēc fotogr. Grundma-
ņa nāves visi, viņam piederotie,
negatīvi apraksti neglaimā uita,
fotogrāfijas iznīcinātas pēc sēvas
nāves. Kur palikusi fotogrāfa-
tūra - nezin.

Ejam uz Sarkanarmijas ielu
pie Larīna Frīdriha. Dzimis
1901. gadā. Dzīvojis Rīgā pēctam
Lubānā. Uz 11. septembri apto-
lējās sameklēt albumus un veos
Jurnālus.

Pēcpusdienā kopā strādājam
Fleija A., Olands L., Lanka J.
Ejam uz Sporta ielu 24. pie

LPSR VĒSTURES MUZEJS

100x 214
100:14

Rajons _____	Teicēja uzvārds, v., t., v. _____	CVVM _____
Ciems _____	dzimšanas gads _____	ETN Arh. _____
bij. pagasts _____	dzimš. vieta _____	Reģistrējis: _____
mājas _____	nodarbošanās _____	19 __ g. * _____
	izglītība _____	

LNVM
MDDK ZA

Abs m. 25

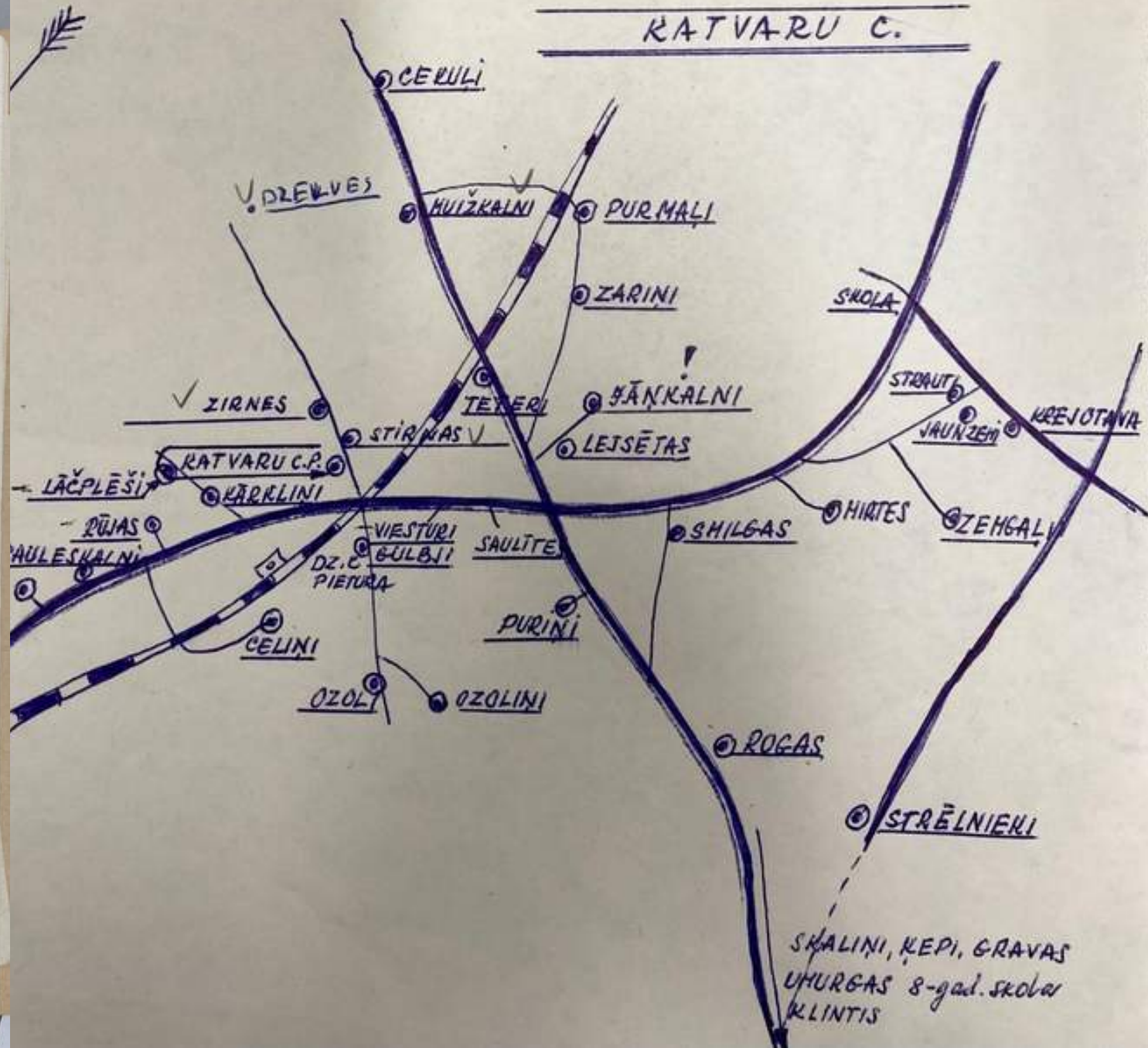
119. Pulkstenis, sanas uz kora ēparņēan plāksnes
krāsainu zīmējumu, sanas kolonnas,
austurē piederīgas.
Pineis ē. Kalninas ķers bijis mēģinājis
amatnieks, gatavojis iatkus, gatdus,
u.c. dālus. gatavojis iatkus, gatdus,
u.c. dālus.
Kalnina Emma šūdaļun ^{Nabes} muižā.
Pineis ap 1910. g.

Abs m. 26

120. Foto. Līmbažu IV progimnazijas II el. skolnieces.
1912. gads.
Pēd. undā 2 no m. Nabes muižas kateja
mēla Alma Ozoliņa. (2. Ozoliņa vīra
māsa)

Abs m. 27

121. Centrifūga. Būvta ap 1913 gadu. (?)
Līmbažos
Līmbažu skolā, cēma "mūžkalni"
mājas, muižas pūspaudnāvi

God. biedri

Konferences sākums
1986. gada 25. februārī
plkst. 11.00
Kultūras darbinieku
kvalifikācijas
celšanas institūtā
Rīgā, Ludzas ielā 24

Darba kārtībā

1986. gada 25.—26. februārī —
pārskata ziņojumi par ekspedīciju
rezultātiem:

1. Alūksnes rajonā — tematiska ekspedīcija «Alūksnieši Lielā Tēvijas kara kauju ceļos»
J. LICIS,
Alūksnes novadpētniecības un mākslas muzeja zinātn. līdzstrādnieks
2. Arheoloģiskie izrakumi Bauskas pilsdrupās
J. GROBE,
Bauskas novadpētniecības un mākslas muzeja zinātn. līdzstrādnieks
3. Cēsu rajona Kaives ciemā
V. SALGUNOVA,
Cēsu vēstures un mākslas muzeja Zinātniski komplekso ekspedīciju sektora vadītāja
4. Daugavpils rajona kolhozā «Liesma»
L. BEKISA,
Daugavpils novadpētniecības un mākslas muzeja galvenā fondu glabātāja
5. Gulbenes rajona Druvienas ciemā
I. ZEIBARTE,
Gulbenes vēstures un mākslas muzeja zin. līdzstrādniece
6. Jēkabpils rajona Vipenes ciemā
T. KALNIŅA,
Jēkabpils novadpētniecības un mākslas muzeja nodaļas vadītāja
7. Jelgavas rajona Sidrabenes ciemā un Jelgavas pilsētas rūpniecības uzņēmumos
G. GRASE,
G. Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzeja nodaļas vadītāja

8. Etnogrāfisko materiālu komplektēšana zinātniski kompleksajās ekspedīcijās

I. MADRE,
G. Eliasa Jelgavas vēstures un mākslas muzeja Tautas studijas «Atslē» vadītāja

9. Jūrmalas pilsētas Priedaine — Līupes rajonā

I. ANDRUCĒ,
Jūrmalas vēstures un mākslas muzeja vec. zin. līdzstrādniece

10. Krāslavas pilsētā — Daugavas krastā

V. GEKISS,
Krāslavas vēstures un mākslas muzeja direktors

11. Kuldīgas rajona Laidu ciemā

Dz. PAKALNE,
Kuldīgas novadpētniecības un mākslas muzeja nodaļas vadītāja

12. Liepājas rajona Jūrmalcīemā

J. KRĪKIS,
Liepājas vēstures un mākslas muzeja filiāles vadītājs

13. Limbažu rajona Liepupes ciemā

M. STABROVSKA,
Limbažu novadpētniecības muzeja līdzstrādniece

14. Madonas rajona Dzelzavas ciemā

D. ZVIRGZDIŅA,
Madonas novadpētniecības un mākslas muzeja nodaļas vadītāja

15. Madonas rajonā — tematiska ekspedīcija «Madonieši Lielā Tēvijas kara kauju ceļos»

B. BALODE,
Madonas novadpētniecības un mākslas muzeja nodaļas vadītāja

16. Rēzeknes pilsētā

S. RIBAKOVA,
Rēzeknes novadpētniecības muzeja galvenā fondu glabātāja

17. Stuķas rajona Taurkalnes ciemā

D. LAZDIŅA,
Stuķas vēstures un mākslas muzeja zinātn. līdzstrādniece

18. Talsu rajona Ķuļciemā

I. MARASINSKA,
Talsu novadpētniecības un mākslas muzeja zinātn. līdzstrādniece

19. Tukuma rajona Tumes ciemā

A. OZOLĪNA,
Tukuma mākslas un novadpētniecības muzeja galvenā fondu glabātāja

20. Skrīveru — Ķeguma rajonā

D. LASMANE,
Doles vēstures muzeja vadītāja

21. Valkas rajona Blomes ciemā

L. DRUBIŅA,
Valkas novadpētniecības muzeja zinātn. līdzstrādniece

22. Valmieras rajona Bērzaines ciemā

G. EIDUKA,
Valmieras novadpētniecības muzeja zinātn. līdzstrādniece

23. Debates

LNV
MDDK ZA

~~~~~  
Kultūras darbinieku kvalifikācijas celšanas institūts  
Latvijas PSR Vēstures muzeja Zinātniski  
metodiskā nodaļa

Latvijas PSR rajonu muzeju  
zinātniski praktiskās konferences  
par 1985. gada ekspedīciju rezultātiem

# PROGRAMMA

Rīgā  
1986. gada 25.—26. februārī

~~~~~  
LNVM MDDK ZA

ARHEOLOGISKĀ IZPĒTE

arheoloģija sieviešu dzimtes 4. deklinācijas lietvārds; parasti formā:
vienskaitlis

Vēstures zinātnes nozare, kas pētī cilvēku sabiedrības (it īpaši pirmatnējās kopienas) attīstību pēc lietiskiem vēstures avotiem, kurus parasti iegūst arheoloģiskajos izrakumos.

<https://tezaurs.lv/arheolo%C4%A3ija>

Arheoloģija (no sengr. ἀρχαῖος - archaios, "sens" + λόγος - logos, "vārds"; angl. *archaeology*, kr. *археология*) - [vēstures](#) zinātnes apakšnozare, kas ar arheoloģiskām metodēm pēta sabiedrības vēsturi, izmantojot lietiskos vēstures avotus, t.i. arheoloģiskos pieminekļus. Kā zinātnes disciplīna izveidojās XVIII-XIX gs. mijā Rietumeiropā.

Arheoloģija ir izteikti starpdisciplināra, tajā ir virkne palīgdisciplīnu: aerālā, sociālā, militārā, ainavu arheoloģija utt.:

- [Zemūdens arheoloģija](#) – pēta arheoloģiskus pieminekļus, kas atrodas zem ūdens (jūrās, upēs, ezeros). Pie zemūdens arheoloģijas izpētes objektiem pieder nogrimuši kuģi, senas dzīvesvietas, kapulauki, kas nokļuvuši zem ūdens līmeņa zemestrīču, kā arī ūdenstilpju krastu mainīšanās rezultātā. Latvijā zemūdens arheoloģiskie pētījumi veikti Vilkmuižas ezerā.
- [Eksperimentālā arheoloģija](#)
- [Bioarheoloģija](#) - arheoloģiskajos izrakumos iegūto cilvēka skeleta kaulu (antropoloģiskā materiāla) vispusīga analīze, pēc kuras iespējams rekonstruēt seno iedzīvotāju dzīvesveidu un raksturot tā kvalitāti. Plaši izmanto citu humanitāro, tehnisko un dabas zinātņu sasniegumus.
- [Dendrochronoloģija](#)
- <https://vesture.eu/Arheolo%C4%A3ija>

Vārdnīca - ARHEOLOGISKIE-IZRAKUMI

<https://artlaw.club/lv/vardnica/arheologiskie-izrakumi>

*[Šī termina skaidrojums tika sagatavots **Kultūras mantojuma tiesību vārdnīcas** projekta, kuru īsteno Latvijas Kultūras akadēmija, Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte un ArtLaw.club, ietvaros. Projektā darbojas Dr. art., LL.M Anita Vaivade, LL.M Līga Ābele, Dr. iur. Vadims Mantrovs, PhD ling., LL.M Anna Mutore un PhD iur.cand. Irina Oļevska. Projektu atbalsta Valsts Kultūrkapitāla fonds.*

Šī termina skaidrojumu sagatavoja PhD iur.cand. Irina Oļevska]

•Vispārējā definīcija

[Arheoloģiskie izrakumi ir] arheoloģiskās izpētes darbi, ko uz Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes izdotas atļaujas pamata veic attiecīgo kvalifikāciju un pieredzi ieguvušie speciālisti.

•Tiesību aktos sniegtā definīcija

Nav

ARHEOLOĢISKIE IZRAKUMI

Eiropas konvencija arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai

<https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1305>

pieņemts: 16.01.1992

Latvijā stājās stājas spēkā: 30.01.2004

arheoloģiskie izrakumi

zemē vai zem ūdens atrodošos lietisko vēstures avotu iegūšanas veids.

<https://tezaurs.lv/mwe:21481>

arheoloģiskais piemineklis

vēsturiskas nozīmes objekts, ko pētī ar arheoloģijas metodēm.

<https://tezaurs.lv/mwe:21482>

ARHEOLOGISKĀ MANTOJUMA DEFINĪCIJA

1. PANTS

1. ŠĪS (PĀRSTRĀDĀTĀS) KONVENCIJAS MĒRĶIS IR AIZSARGĀT ARHEOLOGISKO MANTOJUMU KĀ EIROPAS KOLEKTĪVĀS ATMIŅAS AVOTU UN VĒSTURISKU UN ZINĀTNISKU PĒTĪJUMU LĪDZEKLI.

2. AUGSTĀKMINĒTĀ MĒRĶA DĒĻ PAR ARHEOLOGISKĀ MANTOJUMA ELEMENTIEM JĀUZSKATA VISAS ATLIEKAS, PRIEKŠMETI UN CITAS CILVĒCES PAGĀTNES PĒDAS:

I. KURU SAGLABĀŠANA UN IZPĒTE PALĪDZ IZSEKOT CILVĒCES VĒSTUREI UN TĀS ATTIECĪBĀM AR DABISKO VIDI;

II. PAR KURĀM GALVENĀ INFORMĀCIJA TIEK IEGŪTA ARHEOLOGISKOS IZRAKUMOS VAI ATKLĀJUMOS, VAI LIETOJOT CITAS ZINĀTNISKI-PĒTNIECISKAS METODES CILVĒCES VĒSTURES UN AR TO SAISTĪTĀS VIDES PĒTNIECĪBAI, UN

III. KURAS ATRODAS DALĪBVALSTU JURISDIKCIJĀ.

3. ARHEOLOGISKAIS MANTOJUMS IETVER KONSTRUKCIJAS, ĒKAS, ĒKU GRUPAS, LABIEKĀRTOTAS TERITORIJAS, PĀRVIETOJAMUS OBJEKTUS, CITA VEIDA PIEMINEKĻUS, KĀ ARĪ TO KONTEKSTU GAN SAUSZEMĒ, GAN ZEM ŪDENS.

2. pants

Katra Dalībvalsts apņemas radīt ar tai pieejamiem līdzekļiem likumu sistēmu, lai aizsargātu arheoloģisko mantojumu, nodrošinot:

- i. arheoloģiskā mantojuma inventarizāciju un aizsargājamo pieminekļu un teritoriju raksturojuma izstrādāšanu;
- ii. arheoloģisko rezervātu radīšanu pat tādā gadījumā, ja virs zemes vai zem ūdens nav redzamu atlieku, lai saglabātu materiālas liecības, ko varētu pētīt nākamās paaudzes;
- iii. izvirzot obligātu prasību nejaušam arheoloģiskā mantojuma elementu atradējam ziņot kompetentām institūcijām, lai tās varētu veikt atklājuma ekspertīzi.

3. pants

Lai saglabātu arheoloģisko mantojumu un nodrošinātu arheoloģiskās izpētes zinātnisko kvalitāti, katra Dalībvalsts apņemas:

i. izsniegt atļaujas veikt izrakumus un citus arheoloģiskos darbus un kontrolēt tos tā, lai:

a. aizkavētu jebkādos nelikumīgus izrakumus vai arheoloģiskā mantojuma elementu pārvietošanu;

b. nodrošinātu arheoloģisko izrakumu un meklējumu veikšanu saskaņā ar zinātniskām metodēm un ar noteikumu:

- kur vien iespējams, lietojamas saudzējošas metodes;

- arheoloģiskā mantojuma elementi netiek atsegti vai atstāti neapklāti izrakumu laikā vai vēlāk, ja nav nodrošināta to pareiza saglabāšana, konservācija un izmantošana;

- ii. nodrošināt, lai izrakumus un citus potenciāli destruktīvus darbus veiktu tikai kvalificēti, īpaši pilnvaroti speciālisti;
- iii. gadījumā, kad to paredz attiecīgās valsts iekšējie likumi, prasīt, lai būtu attiecīgu institūciju atļaujas metālu detektoru vai jebkādu citu meklēšanas iekārtu vai metožu lietošanai arheoloģiskajos pētījumos.

Zinātniskās informācijas izstrādāšana un izplatīšana

7. pants

Lai veicinātu arheoloģisko atklājumu izpēti un izplatītu zināšanas par tiem, katra Dalībvalsts apņemas:

- i. rajonos, kas atrodas tās jurisdikcijā, sastādīt vai pārstrādāt atbilstoši pastāvošajām prasībām zemes gabalu plānus, atradumu sarakstus, arheoloģisko objektu kartes;
- ii. veikt visus praktiskos pasākumus, lai pēc arheoloģiskās izpētes veikšanas publicētu **zinātnisku kopsavilkumu, kam vēlāk sekotu plaša specializēta zinātniska publikācija.**

8. pants

Katra Dalībvalsts apņemas:

- i. **veicināt vietēju un starptautisku arheoloģiskā mantojuma elementu apmaiņu profesionāliem zinātniskiem mērķiem, veicot attiecīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka šāda cirkulācija nekādā veidā nemazinās šo elementu kultūras un zinātnisko vērtību;**
- ii. veicināt informācijas apkopošanu par notiekošajiem arheoloģiskajiem pētījumiem un izrakumiem un atbalstīt starptautisku izpētes programmu organizēšanu.

Arheoloģiskā mantojuma elementu nelikumīgas cirkulācijas novēršana

10. pants

Katra Dalībvalsts apņemas:

- i. nodrošināt, ka attiecīgās sabiedriskās varas iestādes un zinātniskās iestādes saņemtu informāciju par jebkādiem konstatētiem nelikumīgiem arheoloģiskajiem izrakumiem;
- ii. informēt kompetentas šīs Konvencijas Dalībvalstu varas iestādes par **jebkuru piedāvātu senlietu**, kas varētu būt iegūta neatļautos izrakumos, citos nekontrolētos darbos vai nelikumīgā ceļā no oficiāli atļautiem izrakumiem un sniegt jebkuru sīkāku informāciju šai sakarā;
- iii. veikt tādus pasākumus, kas nodrošinātu, ka **muzeji un tiem līdzīgas institūcijas, kuru eksponātu ieguvī kontrolē valsts, neiegādājas arheoloģiskā mantojuma elementus**, par kuriem var rasties aizdomas, ka tie ir iegūti neatļautos izrakumos, citos nekontrolētos darbos vai nelikumīgā ceļā no oficiāli atļautiem izrakumiem;
- iv. attiecībā uz muzejiem un tiem līdzīgām institūcijām, kas atrodas Dalībvalsts teritorijā, taču to eksponātu ieguvī nekontrolē valsts:
 - a. iepazīstināt to darbiniekus ar šīs (pārstrādātās) Konvencijas tekstu;
 - b. pielikt visus pūliņus, lai minētie muzeji un institūcijas ievērotu augstākminētā 3. punkta principus;
- v. veikt izglītojošus, informatīvus, drošības un sadarbības pasākumus, lai, cik vien iespējams, ierobežotu to arheoloģiskā mantojuma elementu kustību, kas iegūti neatļautos izrakumos, citos nekontrolētos darbos vai nelikumīgā ceļā no oficiāli atļautiem izrakumiem.

Arheoloģisko izpētes darbu veikšanai Latvijā ir nepieciešama attiecīga izglītība, pieredze un Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes (NKMP) izsniegta atļauja. Tā, saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr.720^[1] 38.punktu, arheoloģiskās izpētes darbus (arheoloģiskos izrakumus; arheoloģiskās uzraudzības darbus; arheoloģisko objektu apzināšanu, ja tā saistīta ar iejaukšanos kultūras piemeklī) drīkst vadīt tikai kvalificēti speciālisti ar iegūto augstāko humanitāro izglītību, divu gadu pieredzi arheoloģiskās izpētes darbos un saņemtu NKMP atļauju. Arheoloģiskās izpētes darbiem nepieciešamās atļaujas saņemšanai NKMP iesniedz iesniegumu, kurā norāda paredzamo darbu veidu un pamato darbu veikšanas nepieciešamību, ar kultūras piemekļa īpašnieku (valdītāju) saskaņotu izpētes programmu un darbu aprakstu (t.sk., norādot paredzamo darbu vietu, apjomu un izpildīšanas veidu), kā arī arheoloģiskās izpētes darbu vadītāja kompetenci apliecinošu informāciju (izglītību apliecinošu dokumentu, pieredzes aprakstu) (37.punkts). Pirms atļaujas izsniegšanas NKMP izvērtē iesniegtos dokumentus. Atļaujā var tikt norādīti īpaši arheoloģisko darbu veikšanas nosacījumi, ja tādi ir nepieciešami. Ja persona veic arheoloģiskās izpētes darbus pirmo reizi, tai tie jāveic pieredzējuša un kvalificēta speciālista uzraudzībā (38.punkts). Pēc arheoloģiskās izpētes darbu pabeigšanas atļaujā noteiktajā termiņā NKMP iesniedz izpētes darbu pārskatu. Pārskatā iekļauj pētāmā objekta raksturojumu, darbu procesa gaitu, atklājumu aprakstu, ilustratīvo materiālu (piemēram, plānus, fotoattēlus, zīmējumus), atradumu dokumentācijas sarakstus, aktus par senlietu nodošanu glabāšanā publiskos muzejos (39.punkts). Šāda pārskata esamība ir priekšnosacījums atļaujas izsniegšanai tai pašai personai nākamām arheoloģiskās izpētes darbiem. Atļauja izpētes darbiem: procesa apraksts, pieejams: <https://latvija.lv/lv/PPK/dzives-situacija/apakssituacija/p4060/ProcesaApraksts>

Ja persona veic arheoloģiskās izpētes darbus pirmo reizi, tai tie jāveic pieredzējuša un kvalificēta speciālista uzraudzībā (38.punkts). Pēc arheoloģiskās izpētes darbu pabeigšanas atļaujā noteiktajā termiņā NKMP iesniedz izpētes darbu pārskatu. Pārskatā iekļauj pētāmā objekta raksturojumu, darbu procesa gaitu, atklājumu aprakstu, ilustratīvo materiālu (piemēram, plānus, fotoattēlus, zīmējumus), atradumu dokumentācijas sarakstus, aktus par senlietu nodošanu glabāšanā publiskos muzejos (39.punkts). Šāda pārskata esamība ir priekšnosacījums atļaujas izsniegšanai tai pašai personai nākamām arheoloģiskās izpētes darbiem.

Saskaņā ar Kultūras pieminekļu aizsardzības likuma 21.panta otro daļu, tādus kultūras pieminekļu izpētes darbus, kas var novest pie kultūras pieminekļa pārveidošanas, ieskaitot arheoloģisko izpēti, drīkst veikt tikai ar NKMP rakstveida atļauju un tās kontrolē. Tāpat, tam, kurš plāno veikt celtniecības, meliorācijas, ceļu būves, derīgo izrakteņu ieguves un citu saimniecisko darbu, par saviem līdzekļiem jānodrošina kultūras vērtību apzināšana paredzamo darbu zonā (likuma 22.pants).

Atļauja izpētes darbiem: procesa apraksts, pieejams: <https://latvija.lv/lv/PPK/dzives-situacija/apakssituacija/p4060/ProcesaApraksts>

Likums Par kultūras pieminekļu aizsardzību

<https://likumi.lv/ta/id/72551-par-kulturas-piemineklu-aizsardzibu>

2021.gada 26.oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr.720 Kultūras pieminekļu uzskaites, aizsardzības, izmantošanas un restaurācijas noteikumi

<https://likumi.lv/ta/id/327240-kulturas-piemineklu-uzskaites-aizsardzibas-izmantosanas-un-restauracijas-noteikumi>

Kultūras pieminekļu uzskaites, aizsardzības, izmantošanas un restaurācijas noteikumi:

3.1. arheoloģiskie pieminekļi (arheoloģiskās senvietas, par kurām nozīmīgākā informācija tiek iegūta arheoloģiskajos izrakumos) – senās dzīvesvietas (piemēram, apmetnes, ciemi, pilskalni, ezermītnes, mūra pilis, pilsētu vēsturiskais kultūrslānis), senkapi un to virszemes veidojumi, viduslaiku un agro jauno laiku kapsētas, senās kulta vietas (piemēram, kalni, akmeņi, koki, alas, birzis), senās saimnieciskās darbības vietas (piemēram, ražotņu, agrāro sistēmu vietas), senās kauju, apspriežu, tiesu un pulcēšanās vietas, senie ceļi, militāra rakstura būves, hidrotehniskās būves, nogrimušie kuģi, citi transportlīdzekļi un to kravas. Arheoloģiskie pieminekļi var atrasties zemē, virs zemes vai ūdenī;

<https://likumi.lv/ta/id/327240-kulturas-piemineklu-uzskaites-aizsardzibas-izmantosanas-un-restauracijas-noteikumi>

Arheoloģisko pieminekļu grupā tiek iekļauti seno laiku un agro viduslaiku periodā radītie cilvēka darbības pieminekļi, ar kultūrslāni un/vai citām redzamām cilvēka darbības pēdām, kā arī virkne vēlāku laiku pieminekļi - dažādu pagānisko kultu pieminekļi, militārie nocietinājumi un citi

Arheoloģisko pieminekļu veidi:

- Apbedījumi,
- Apmetnes,
- Nocietinājumi,
- Kulta pieminekļi,
- Nostāstu vietas,
- Petroglifi,
- Savrupatradumi,
- Viduslaiku baznīcas,
- Viduslaiku pilis,
- Citi pieminekļi.

https://www.lu.lv/daba/Arheologija/_levads.htm

Arheoloģiskais piemineklis ir vēsturiskas nozīmes objekts, ko pētī ar arheoloģijas metodēm. Arheoloģiskie pieminekļi ir apmetnes, pilskalni, viduslaiku mūra pilis, senās pilsētas, senkapi (kapulauki), kulta vietas, klāstu mītnes, seni ceļi un ostas, zemes vaļņi un grāvji, depozīti, akmeņi ar iecirstām zīmēm u.c. objekti, kuri jāpētī arheoloģiskos izrakumos.

Arheoloģiskos izrakumus veic, atsedzot zemes virsējo kārtu, lai piekļūtu seniem apbedījumiem, mītnes vietām, apmetnēm, rituālu un kulta vietām.

No šāda viedokļa ar arheoloģiskiem pieminekļiem uzskatāmas arī vietas, kur senatnē notikušas izcilas kaujas, pulcēšanās karagājieniem, apspriedes, tiesas sēdes u.c. Arheoloģiskie pieminekļi balstās uz materiāliem vēstures pieminekļiem – priekšmeti, apdzīvotas vietas, apbedījuma vietas, depozīti, kuģi (vecāki par 50 gadiem), kravas, ražotnes, kauju vietas, ceļu, kanālu vietas – atrodas uz zemes, zemē, ūdenī un citur.

<https://www.uzdevumi.lv/p/socialas-zinibas-skola2030/5-klase/ka-izzinat-sava-novada-tuvakas-apkartnes-vesturi-90825/kulturvesturiskais-mantojums-73259/re-267d0c26-ac28-4f59-902d-e89bed1b7d87>

Arheoloģiskās izpētes veidi:

- Ekspedīcijas, t.sk. apzināšana,
- Izrakumi (piem., pārbaudes, glābšanas),
- Uzraudzība,
- Izpēte ar dažādu profilzinātņu (etnogrāfija, folkloristika, bioloģija, ķīmija utt.) palīdzību,
- Izpēte ar moderno tehnoloģiju palīdzību, piem.,:
 - Radioaktīvā oglekļa datēšanas metode - Absolūtā vecuma noteikšanas metode organiskiem, gk. arheoloģiskiem materiāliem; pamatojas uz radioaktīvā izotopa daudzuma noteikšanu, kura pussabrukšanas periods ir 5570 gadu <https://tezaur.lv/mwe:266925> ;
 - Ģeoradari <https://www.3dscan.lv/3d-geo-apsekosana/arheologiska-izmeklesana/>
 - un citas metodes.

Aktīvi izmanto ārkārtīgi daudzas eksakto zinātņu metodes un tehnoloģijas, seko to attīstībai. Nosacīti sākums ir 1950. gads, kad publicēja radioaktīvā oglekļa datēšanas metodi. Ar to iespējams salīdzinoši precīzi datēt organiskās paliekas, un šī metode joprojām tiek pilnveidota. Ap 1986. gadu to precizēja kalibrētā radioaktīvā oglekļa datēšanas metode, parādījās jauna aparatūra, kas ļāva analizēt ārkārtīgi neliela apjoma paraugu. Pastāv arī termoluminiscences metode, archeomagnētiskā un dendrohronoloģiskā datēšanas u.c. metodes. Putekšņu analīzes metode, kurā sadarbojamies ar dabas zinātniekiem, bioarheoloģija ar stabilo izotopu analīzes un seno DNS pētījumu metodēm. Ģeoradaru kartēšana un dronu izmantošana archeoloģisko izrakumu laikā jau ir ikdiena.

Arheoloģiska pētīšana (izrakšana) iznīcina pētāmo objektu, kas sastāv nevis tikai no atsevišķiem priekšmetiem, bet no visu senkapu vai cita vēstures pieminekļa kopuma. Svarīgais ir nevis tikai artefakti, bet to izvietojums un daudzi citi dati (ko fiksē ar mērījumiem, fotogrāfijām, utt.), kas tiek neatgriezeniski izpostīti pētījuma gaitā. Tāpēc darbs ir lēns, rūpīgs, daudzas zināmas senvietas tiek atstātas pētījumiem nākotnē.

<https://vesture.eu/Arheolo%C4%A3ija>

Norādījumi par valsts nozīmes arheoloģijas pieminekļa — Vecrīgas arheoloģiskā kompleksa — kultūrslāņa aizsardzību.

3. Par arheoloģiskās izpētes darbu veidiem

3.1. Vecrīgas vietās, kur zemes virsslānis veidojies pēc Otrā pasaules kara, pieļaujama virskārtas mehānizēta noņemšana. Mehānizēti noņemamās virskārtas biezumu nosaka Valsts inspekcija un arheoloģiskās izpētes darbu vadītājs.

3.2. Vecrīgas vietās, kur jaunākajos laikos — pēc 19.gs. vidus — nav bijusi apbūve (pagalmi, iebrauktuves u.c.), nepieciešami arheoloģiskie izrakumi.

3.3. Vecrīgas vietās, kur atradusies apbūve, kas 20.gs. un vēlāk zudusi dažādu postījumu rezultātā vai nojaukta, pieļaujama arheoloģiskā uzraudzība līdz kādreizējo 20.gs. pagrābu grīdu līmenim. Dziļāku rakšanas darbu gadījumā nepieciešami arheoloģiskie izrakumi.

3.4. Pazeminot zemes līmeni esošo ēku pagrābos, nepieciešama arheoloģiskā uzraudzība vai arheoloģiskie izrakumi.

3.5. Esošo pazemes komunikāciju trašu kapitālas pārbūves gadījumos nepieciešama arheoloģiskā uzraudzība.

DAUGMALES PILSĒTALNA 1987. G. ARHEOLOĢISKO IZRAKUMU SENLIETU SARAKSTS

N.P. Inventārs	Prickšmeta apraksts,	Izmēri	Izn kārta	Koordinātes		
K. ra Nr.	materials	(cm)	lāk	dziļums (m)		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
1. A 12705	Br. pakavsaķis, skaldītiem galiem, loks šķērsgrīzumā elipsveids, gluds, zosla vidusdaļā nolūzusi, as loka usvērta br. gro- dzentiņā	6 x 6,2 loka pl- 0,5	3.	4.	49,20°14,30 dziļums 0,57	
2.	12 Dz. šujamadata , vesela, nedaudz saliek- ta	g- 5,9	"	"	44,95°12,70 dziļums 0,56	
	13 Br. apkalums, divas plāksnītes sav- starpēji sastiprinātas ar trim br. kniedēm, viens no plāksnītem ornamentēts ar trīsi- ņājumā veidotu elipsu krastu	g- 2 pl-1,7 h- 0,5	"	"	44,95°13,50 dziļums 0,61	
4.	14 Br. riņķītis, no šķērsgrīzumā apa- ļas stieples	g- 1,3	"	"	45,00°14,90 dziļums 0,50	
5.	15 Br. piekariņa frag., putniņš (?), virsma rotāta ar smiltīm	g- 2,2 pl-1,5	"	"	48,60°13,25 dziļums 0,67	
6.	16 Br. spirāle, savīta no šķērsgrīzumā apaļas stieples	g- 3 h- 0,95	"	"	44,90°12,60 dziļums	
7.	17 Kaula sprūda askšķeres āķis, gali smaili vidū fiekāru	g- 4,3	"	"	Starp kaulien	
8.	18 Br. apkalums, viens mala taisns, pretējā triestūrveida zobi, galos divas br. kniedes	g- 3,6 pl- 1,9	"	"	45,70°12,90	

Rīgas pils uzraudzības darbos savāktās senlietas 1995.g.

1.A13078:1	Uzmava; dzelzs, vienu smailu naglveida galu; uzmava saliekta ar nesakaltu šuvi, tās augšdaļā 2 naglu caurumi; g-129;7; dm- 34,6x 39,5 mm	Bedre pie garāžām.
2. A 13078:2	Blodas fragments, bronzas skārda, aptuveni ceturtdaļa, izdrupusi, ar atliecot malu veidotu valniti augšmalā; g- ap 135; pl- ap 89.	Bedre pie garāžām.
3.A 13078:3	Bruņu fragments (?); dzelzs, nedaudz izliekta stipveida plāksne ar trim kniedēm; g-155; pl- 36,5	Bedre pie garāžām.
4.A 13078:4	Ādas apava fragments; pārliets dubultīgi, ar dūrienu vietām abās malās.	Bedre pie garāžām.
5.A 13078:5	Apkalums(?), dzelzs; stipveida stienis; izliets; ar masīvu būvnaģu, kurai smailas daļa nolauzta; g-ap 229; pl- ap 30.	Bedre pie garāžām.
6. A 13078:6	Nazis; dzelzs; fragmentārs; salūzis divās daļās, svina rokturi, kas ovāla griezumā, taisnu muguru, pāreja no šķēltna uz asmeni ar ierāvumu tikai asmens pusē, g-ap 150; roktura dm- 9,8x12,5	Bedre pie garāžām.
7. A 13078:7	Nazis, dzelzs iedzītņā, ar garu iedzītni, kura pats galiņš noliekts; pāreja no šķēltna uz iedzītni ar izteiktu ierāvumu asmens pusē, taisnu muguru, asmens stipri izdrupis, smails nolauzta; g-158; pl-14,3.	Bedre pie garāžām.
8. A 13078:8	Pipe, māla, fragmentāra, galviņa ar cilvēka sejas veidojumu, ar īsu kātiņa fragmentu; pārejā kāta daļa nolūzusi, uz kājiņas ģērboņa veida firmas zīme; g-40,5; dm-17x18.	Komunikāciju tunelis.
9. A 13078:9	Skava, dzelzs, plāksnesveida loku, sašaurinātiem iedzītņiem, kas apdrupuši; g-65,5; loka pl-13.	Komunikāciju tunelis.
10. A 13078:10	Pipes galviņa, māla; augšmalā izdrupušu loku, un sīku šķērssvītņiņu rotājumu; kātiņš nolūzis, uz kājiņas rozetveida zīme; g-43; dm-19 mm.	Komunikāciju tunelis.
11.A 13078:11	Dzelzs prickšmets; noplacināts stienis ar cilpām paplatinājumos abos galos un vienos sānos, vienu, gandrīz taisnā lenķī atliektu galu; g-133; pl-23,4	Komunikāciju tunelis.
12.A 13078:12	Īlens; dzelzs; apaļa, vietām neregulāra četrstūra griezumā stāvu, aprūšējis; g-100,2; dm-5-5,5 mm	Komunikāciju tunelis.
13. A 13078:13	Pakava fragments; dzelzs; puse; ar uzbiezīnājumu rēdzes galā un četrām naglām lokā; g-121,6; pl-40.	Komunikāciju tunelis.
14. A 13078:14	Šķēru fragments; dzelzs; puse no šarnīršķērēm, masīva, roktura cilpa veidota atliecot stāvu; tā izrūšējusi; g-248; roktura cilpas pl-44 mm.	Komunikāciju tunelis.
15. A 13078:15	Būvnaģa, dzelzs, masīva, četrstūra griezumā stāvu, neregulāri apaļu cepurīti.	Komunikāciju tunelis.
16. A 13078:16	Krāsns podiņš, vesels, plāksnesveida, stūra, ar augu ornamenta rotājumu; 183x167x83.	Komunikāciju tunelis.
17. A 13078:17	Pipju fragmenti, māla, 16 kātiņu fragmenti, viens no tiem ornamentēts, viens ar kājiņu; dažāda garuma un diametra.	Komunikāciju tunelis.

SĀRAJU SENKAPI - 1990

SENLIETU SARAKSTS

Nr.p.k. Att.nr.	Senlietas apraksts	situācija	izmēri (mm)	Saglabāšanās pakāpe
1.	Br.vairoggredzens "vairoga" fragments, ar iegrieztu paralelu šķērssvītru or- namentu.	13.kaps	g-25 pl-14 b-2	apmierinoša
2.	Br.spirālišu fragmenti, dažāda garuma, no griezumā apaļas br.stieples (15 gab.)	- " -	dm-5	- " -
3.	Br.dubultā važiņas sīks fragments	- " -	dm-5	- " -
4.	Br.lentveida sproču sakusumi (2 gab.), viens no tiem aproces gala fragments	- " -	pl-16 b-3	- " -
5.	Br.sakusumi, sīki, neregulāri (4 gab.)	- " -	pl-40	- " -
6.	Gludo bezripas trauku laukās (2 gab.), viens sugāmales un viens sānu fragments	- " -	b-9-11	- " -
7.	Br.lentveida aproces fragments, sakusis, ar tradicionālo ornementu	14.kaps	g-41 pl-16 b-3	- " -
8.	Br.rombveida piekariņš, dubults, ar iz- spiesta punkta un sīku kvadrātiņu orna- mentu	- " -	g-28 pl-17 b-2,5	- " -
9.	Br.gredzens ar torējuma imitāciju un pamišus sējošiem galiem, loka griezumā segmentveida	- " -	dm-27 pl-9	- " -
10.	Br.vītā kaklariņķa fragments, no trim vidēji masīvām stieplēm	- " -	g-29 dm-7,5	- " -
11.	Br.stieple, griezumā noapaļots taisn- stūrveida	- " -	g-56 pl-4 b-2	- " -
12.	Dz.taisnstūrveida apkalums, fragmentārs, ar vilpotām malām	- " -	g-53 pl-12 b-2,5	- " -

Sena priekšmeta atrašana un atpazīšana

Latvijas vēstures liecības ir mums visapkārt. Gan virs zemes, gan zem tās. Staigājot gar uzartu pļavu vai kādā izgāzta koka vietā var gadīties ieraudzīt gaismā nākušu senu priekšmetu.

Vai tā ir arheoloģiska senlieta?

Kurš to varētu atpazīt un novērtēt?

Ko tagad man ar to darīt?

<https://www.arheologubiedriba.lv/>

Kā zināt, vai priekšmets ir senlieta?

Vēsturiskus artefaktus cilvēki mēdz uziet biežāk, nekā sākotnēji varētu šķist. Seno dzīvesvietu un kapu vietu paliekas ir mums visapkārt - dažreiz arī mūsu piemājas sakņu dārziņā. Stādot rozes vai staigājot pa apartu lauku var gadīties uziet senlietu. Bet kā zināt vai tā ir tiešām sena un aizsargājama?

Latvijas likumdošanā **senlietas ir cilvēka izgatavoti priekšmeti, kas vecāki par 17.gs. (ieskaitot)**. Neatkarīgi no to atradumu vietas, stāvokļa vai mantiskās vērtības. Tas ieskaitītu tādus priekšmetus kā: rotaslietas, ieroči, darbarīki, iedzīves priekšmeti, keramikas izstrādājumi, monētas u.c. **Visi šie priekšmeti ir aizsargājami - tie pieder valstij un tos glabā publiskie muzeji.**

Protams, nezinātājam šos priekšmetus var būt grūti atpazīt. Tādēļ visātrāk būtu **ar priekšmetu vērsties tuvējā muzejā vai kultūras mantojuma pārvaldē**. Ja praktisku iemeslu dēļ nespējat aizklūt uz minētajām iestādēm varat vērsties pie speciālistiem caur epastu - iesūtot priekšmeta bildes. Taču jāņem vērā, ka neredzot klātienē priekšmeta izmēru, svaru un citas pazīmes to ir grūtāk atpazīt.

Nacionālā Kultūras mantojuma pārvalde:

www.nkmp.gov.lv/lv/filiales

Latvijas Nacionālais Vēstures muzejs: arheologija@lnvm.lv

Atradu senlietu - ko darīt?

Kā jau minēts iepriekš - visas senlietas pieder valstij un tos glabā publiskie muzeji.

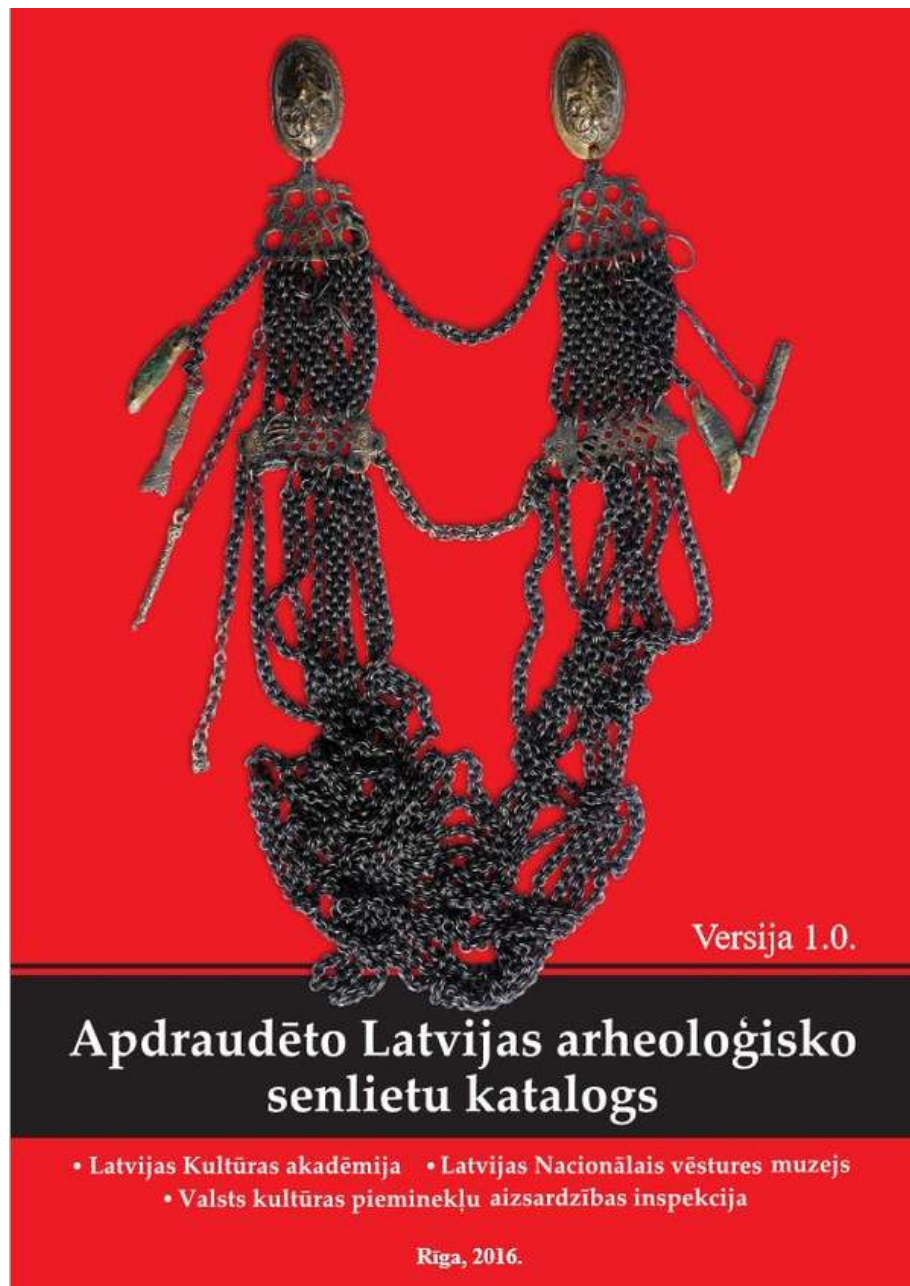
Atrastā senlieta ir jānodod tuvējā muzejā vai kultūras mantojuma pārvaldē. Tur tos būs iespējams glabāt atbilstošā temperatūrā un mitrumā, jo, diemžēl, **priekšmeti pēc atgriešanās virszemē sāk ļoti strauji rūsēt un bojāties**. Muzejs spēs nodrošināt, ka tie pāris gadu laikā nesairs un tos varēs apskatīt gan mazbērni, gan mazmazbērni. **Muzejs arī nodrošinās, ka šīs senlietas netiks nejauši pazaudētas vai pārdotas ārzemju kolekcionāriem.**

<https://www.arheologubiedriba.lv/ko-dar-ar-senlietu>

Mantrači, kapu izlaupītāji jeb t.s. **melnie arheologi** (angl. *black archaeologists*, kr. *копатели, черные археологи*) - masu medijos un sarunvalodā apzīmējumi cilvēkiem bez speciālās izglītības, kuri uz savu roku meklē vēsturiskus artefaktus, veic patvaļīgus izrakumus, neizmantojot arheoloģijas metodes, neapraksta atrastos artefaktus, šādā veidā samazinot to zinātnisko vērtību līdz antikvāra līmenim.

Neprofesionālās rīcības rezultātā tiek neatgriezeniski sagrauti kultūrvēstures pieminekļi^[1], zudumā iet arheoloģiskās vērtības un tiek iznīcināti vēstures avoti: ja nav zināms precīzi kur, kādos apstākļos, kādā kultūrslāni un kādā komplektācijā tas atrasts, kā datējams, tad atrastajam priekšmetam nav vairs zinātniska, bet ir tikai antikvāra priekšmeta vērtība. Zinātnei tas ir zudis, jo nav iespējams veikt patiesu vēsturisko rekonstrukciju. T.i. tiek iznīcināts konteksts, kas bieži vien ir daudz svarīgāks par pašu atrasto priekšmetu.

<https://vesture.eu/Mantra%C4%8Di>

Apdraudēto Latvijas arheoloģisko senlietu katalogs

<https://static1.squarespace.com/static/5bd0037eebfc7f90380b67b8/t/62344ed52e39a7041677ee7b/1647595236725/Aizsarg%C4%81jamo+senlietu+Katalogs.pdf>

Latvijas arheoloģiskā mantojuma tiesiskā aizsardzība:

Saskaņā ar likuma „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” 7.panta ceturto daļu „Arheoloģiskās senvietās zemē, virs zemes vai ūdenī atrastas senlietas (ar datējumu līdz 17.gadsimtam ieskaitot) pieder valstij, un tās glabā publiskie muzeji. Šis noteikums neattiecas uz senlietām, par kurām līdz 2013.gada 30.martam persona ir paziņojusi Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai.”

Nacionālie tiesību akti:

- Likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību”
- Likums „Krimināllikums”
- Likums „Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss”
- Likums „Pasta likums”
- Ministru kabineta 2003.gada 26.augusta noteikumi Nr.474 „Noteikumi par kultūras pieminekļu uzskaiti, aizsardzību, izmantošanu, restaurāciju un vidi degradējoša objekta statusa piešķiršanu”
- Ministru kabineta 2003.gada 7.janvāra noteikumi Nr.8 „Mākslas un antikvāro priekšmetu izvešana no Latvijas un ieviešana Latvijā”
- Ministru kabineta 2003.gada 16.septembra noteikumi Nr.526 „Nelikumīgi izvesto mākslas un antikvāro priekšmetu atdošanas kārtība”

Arheoloģiskās senlietas ir Latvijas Republikas aizsardzībā, un par to neatļautu iegūšanu, tirdzniecību un izvešanu ārpus Latvijas pārkāpējs var tikt saukts pie administratīvās vai kriminālās atbildības.

Arheoloģisko senlietu apriti reglamentē Latvijas Republikas, Eiropas Savienības un plašāka mēroga starptautiskie tiesību akti.

Starptautiskie tiesību akti:

- Padomes regula (EK) Nr.116/2009 (2008.gada 18.decembris) par kultūras priekšmetu izvešanu
- Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2014/60/ES (2014.gada 15.maijs) par no dalībvalsts teritorijas nelikumīgi izvestu kultūras priekšmetu atgriešanu un ar ko groza Regulu (ES) Nr.1024/2012
- UNESCO „Konvencija par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā” Hāgā, 1954.gada 14.maijā
- Eiropas Padomes „Eiropas Konvencija arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai”, Valetā, 1992.gada 16.janvārī

Veicamās darbības:

Latvijas arheoloģiskais mantojums ir daļa no pasaules kultūras mantojuma, tādējādi palīdzības sniegšana tā saglabāšanai ir gan Latvijas, gan arī citu valstu iedzīvotāju atbildības un sirdsapziņas jautājums. Katrs cilvēks ir spējīgs veikt aktivitātes arheoloģiskā mantojuma aizsardzībai un atturēties no aktivitātēm, kas apdraud arheoloģiskā mantojuma saglabāšanu:

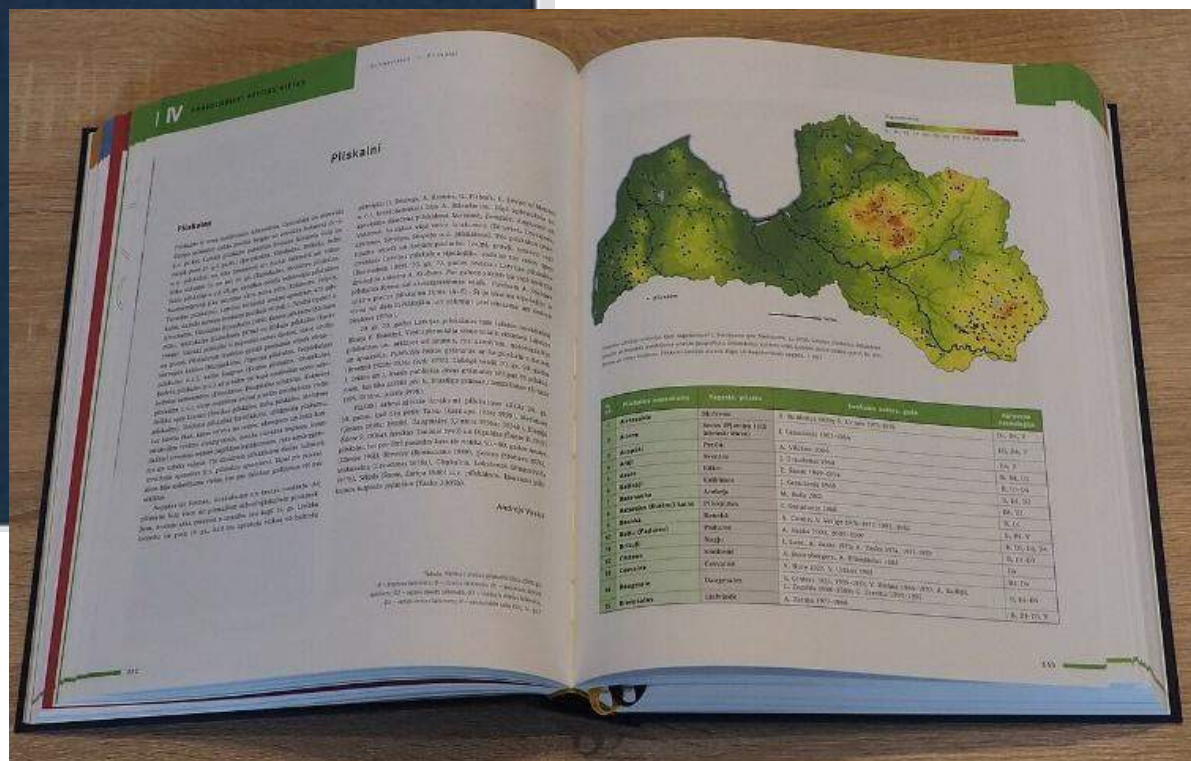
- Neveiciet nelikumīgus rakumus gan arheoloģiskajās senvietās, gan to aizsardzības zonās, gan jebkurā citā vietā!
- Atrodot arheoloģisko senlietu (vai tai līdzīgu priekšmetu) paziņojiet par to Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijai!
- Nepieņemiet arheoloģiskās senlietas* turpmākai pārdošanai un nepārdodiet tās!
- Nepērciet arheoloģiskās senlietas* un neiesaistieties jebkādos darījumos ar tām!
- Ja darījums ar arheoloģisko senlietu šķiet likumīgs (piem., pārdevējam ir apliecinājums par senlietas deklarēšanu, izvešanas atļauja), jebkurā gadījumā veiciet pasākumus senlietas izcelsmes un statusa (ka senlieta nav zagta vai zudusi) pārbaudei! Ņemiet vērā, ka gadījumā ja arheoloģiskā senlieta iegūta nelikumīgos rakumos, tās izcelsmes pārbaude visticamāk nebūs iespējama.
- Ziņojiet tiesību aizsardzības iestādēm (policijai) par nelikumīgiem darījumiem (t.sk. piedāvājumu, pirkšanu, pārdošanu, maiņu u.c.) ar aizsargājamām arheoloģiskām senlietām, konstatētiem nelikumīgiem rakumiem un personām, kuras tos veic!
- Nepārvietojiet Jūsu īpašumā esošas arheoloģiskās senlietas pāri valsts robežai un nepārsūtiet tās pa pastu ārpus valsts ja jums nav oficiālās izvešanas atļaujas!

Ņemiet vērā, ka lielāka daļa nelikumīgajā apritē esošo arheoloģisko senlietu iegūtas aplaupot apbedījuma vietas - noņemot rotaslietas un citus priekšmetus no cilvēku mirstīgajām atliekām. Izrakumu veikšana apbedījuma vietās var tikt attaisnota tikai pastāvot objektīvai zinātniskas izpētes nepieciešamībai, izrakumiem jābūt veiktiem profesionāli, ar cieņu pret mirušo un apbedījuma vietu. Jebkura vecuma kapu atrakšana mantkārīgos vai nezinātniskos nolūkos, to izārdīšana un izlaupišana ir amorāla un sodāma gan no likuma, gan arī no reliģijas viedokļa. Tādējādi nosodāma ir arī šādā veidā iegūto arheoloģisko senlietu nezinātniskā izmantošana, piemēram, pārvēršana par „suvenīriem” un „trofejām”.

Atcerieties, ka:

- jebkurai Latvijas arheoloģiskai senlietai, ja tās īpašuma tiesību nodošana citai personai (piemēram, pārdošana) ir likumīga, ir jābūt deklarētai (reģistrētai) Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijā līdz 2013.gada 30.martam,
- ja senlieta ir izvesta vai ir paredzēta tās izvešana ārpus Latvijas (piemēram, ja tā tiek piedāvāta Interneta vidē pircējiem citās valstīs) – ir jābūt Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas izsniegtai kultūras priekšmeta izvešanas atļaujai (konkrētajai senlietai).

LATVIJAS ARHEOLOĢIJAS ROKASGRĀMATA

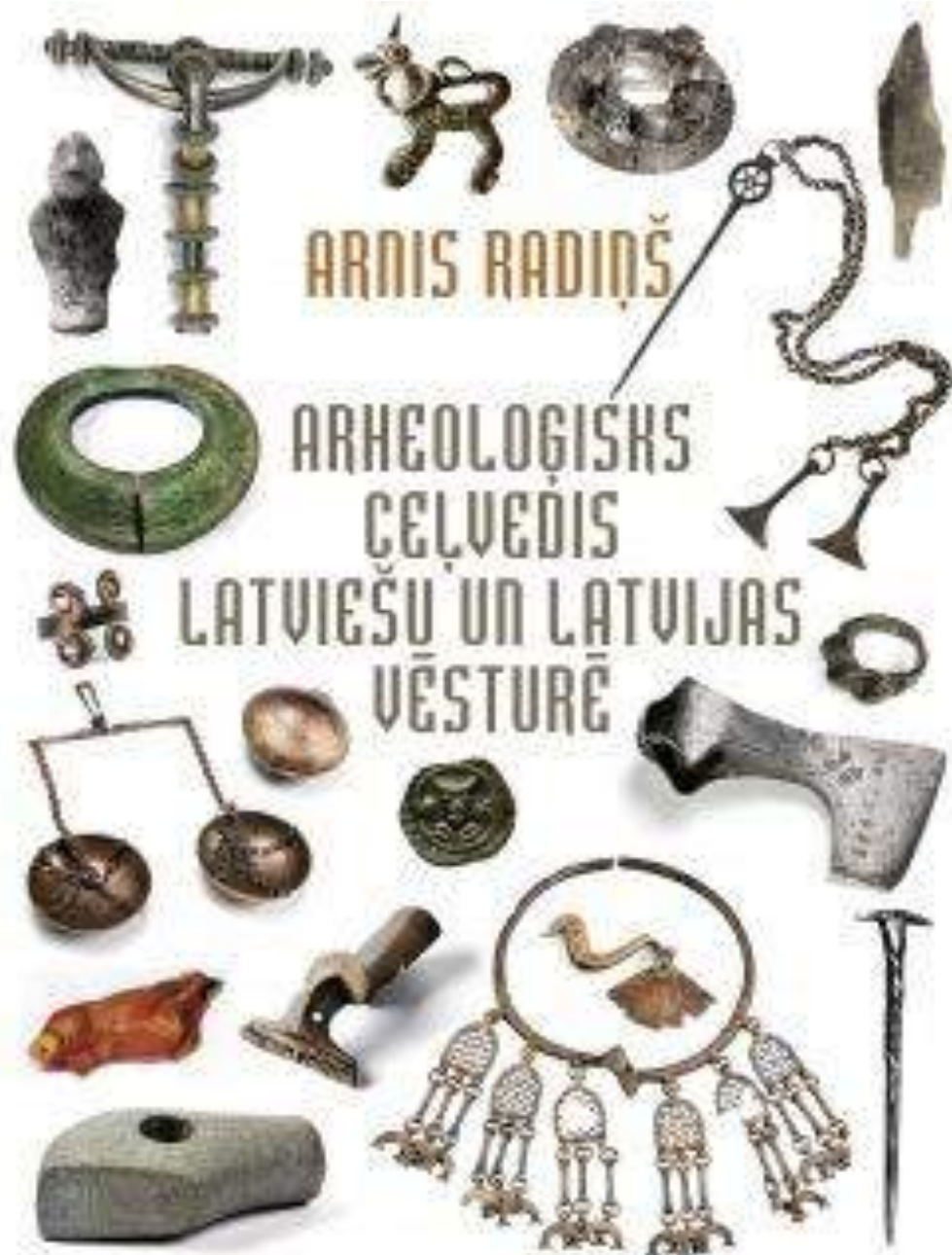
SATURS

Priekšvārds	7	V. SENLIETAS	421
I. ARHEOLOĢIJA	9	Darbarīki	423
Arheoloģijas virzieni	11	Ieroči un aizsargbruņojums	435
Arheoloģijas nozares	14	Zirglietas, jātnieka piederumi	452
Arheoloģijas pamatjēdzieni	22	Rotas	457
Datēšanas metodes arheoloģijā	24	Apģērbs	471
Arheoloģiskā periodizācija	38	Ādas priekšmeti	487
II. AR ARHEOLOĢIJU SAISTĪTĀS DISCIPLĪNAS	55	Trauki	493
Arheoloģijas palīgzinātnes	57	Būvmateriāli un būvdetaļas	515
Paleogeogrāfija	58	Higiēnas un iedzīves priekšmeti	522
Paleobotānika	61	Tirdzniecības inventārs	535
Numismātika	62	Mūzikas arheoloģija Latvijā	538
Bioarheoloģija	77	Miniatūrie priekšmeti	541
III. LATVIJAS ARHEOLOĢIJAS VĒSTURE	93	Rotaļlietas un spēles	542
Arheoloģija Krievijas impērijas periodā	95	Rakstāmlietas	545
Arheoloģija Latvijas Republikas laikā	97	Savrupatradumi	545
Arheoloģija vācu okupācijas laikā	99	Ornaments Latvijas arheoloģijā	546
Arheoloģija padomju okupācijas laikā	100	VI. MATERIĀLS, MATERIĀLA APSTRĀDE	549
Arheoloģija pēc valstiskās neatkarības atgūšanas	104	VII. ETNISKĀS GRUPAS	569
IV. ARHEOLOĢISKI PĒTĪTĀS VIETAS	107	VIII. ARHEOLOĢISKO PIEMINEKĻU AIZSARDZĪBA, SAGLABĀŠANA UN IZMANTOŠANA	583
Dzīvesvietas	110	IX. ARHEOLOĢISKO MATERIĀLU UN DOKUMENTĀCIJAS KRĀTUVES	589
Apmetnes	110	Summary	599
Ezerpilis	144	Literatūras saraksts	602
Pilskaļni	152	Arhivu materiāli	649
Vēcpilsētas	211	Personu rādītājs	652
Pilis	220	Arheoloģiski pētīto vietu rādītājs	668
Apbedījumu vietas	259	Saisinājumi	677
Akmens laikmeta senkāpi	268		
Bronzas un senākā dzelzs laikmeta senkāpi	271		
Dzelzs laikmeta senkāpi	279		
Kapsētas	367		
Depozīti	381		
Kristīgās sakrālās celtnes	395		
Sakrālās vietas	399		
Senie tīrumi un manufaktūru vietas	407		
Vēsturisko lauku zemes noietinājumi	411		
Senās infrastruktūras objekti	415		

CEĻVEDIS LATVIJAS SENVĒSTURĒ

"MELNĀ ROKA" IR VIENREIZĒJS GADĪJUMS, KAD PATI DABA PASARGĀJUSI PIRMS DAUDZIEM GADSIMTIEM APBEDĪTA CILVĒKA ĶERMEŅA DAĻU NO SATRINĒŠANAS. TO ATRADA 1956. GADĀ ANDRUPENES SKRABJĀ CIEMĀ, ROKOT BEDRĪ KARTUPEĻU IEZIEMOŠANAI. ŠĀJĀ IZPOSTĪTĀJĀ 10. GS. VĪRĒŠĀ KAPĀ VEL IEGLĪVA DZELZS CIRVI, ŠĶĒPA GALU, BRONZAS APROCI, SAKTAS UN CITUS PRIEKŠMETUS.

ARNIS RADIŠ

ARĒOLOĢISKS
CEĻVEDIS
LATVIEŠU UN LATVIJAS
VĒSTURĒ

Tātad, vai ir kāda speciāla muzeja arheoloģija un kādā nozīmē mēs varam lietot šo jēdzienu? Jau tika atzīmēts, ka izrakumu materiāli visbiežāk atrodas muzejos kā lietisko avotu krātuvēs. Tur ar arheoloģiskajām kolekcijām strādā profesionāli darbinieki. Muzeju arheologi vienādi ar citu institūciju arheologiem veic izrakumus, vienādi apstrādā iegūtos arheoloģiskos materiālus, vienādi gatavo publikācijas. Taču vienlaicīgi jānorāda, ka tomēr pastāv arī viņu darba atšķirīgā daļa, ko parasti neveic citas institūcijas. Kā tādu jāatzīmē arheoloģiskā pieminekļa muzejiskošanu. Tas ir process, kur piemineklis tiek izvērtēts gan no informācijas, gan no atraktivitātes jeb skatāmības viedokļa un kurā tiek pielietotas arheoloģiskās un muzeoloģiskās zināšanas. Pie atšķirīgās daļas tāpat pieder ekspozīciju veidošana. Šī darba raksturīga pazīme ir risinājuma meklējuma daudzpusība un pielietoto disciplīnu daudzveidība. Priekšmets kā atsevišķa vienība izņemts no tā dabīgās vides un ievietots vitrīnā, tiek atrauts no konkrētā arheoloģiskā pieminekļa un kultūras, to konteksta.

A. Radiņš arheoloģei L. Vankinai veltītā konferencē 2008.

Jāuzsver, ka ekspozīcija ir specifisks muzeju zinātniskā pētniecības darba publikācijas forma. Muzeja arheologa atšķirīgā darba uzskaitījumu noslēgsim ar arheoloģijas eksperimentiem un rekonstrukcijām. Arī tie nepieciešami ekspozīciju vajadzībām. Tātad muzeja arheologa atšķirīgais darbs saistās ar arheoloģiskā pieminekļa muzejiskošanu un ekspozīciju veidošanu, kā arī priekšmeta muzejiskās vērtības noteikšanu.

.. Muzejs veic avota informācijas profilzinātnes vērtības izzināšanu un noteikšanu. Tas sakrīt ar arheoloģiju, jo šai zinātnei galvenie ir lietiskie avoti. Tātad muzejam ir visi resursi – darbinieki, kolekcijas, lai ne tikai risinātu arheoloģiskā priekšmeta muzejiskās vērtības jautājumus, bet arī veiktu arheoloģijas zinātnes visdažādākā līmeņa pētījumus. Rezultātā muzejam ir bijusi un būs liela nozīme arheoloģijas zinātnes attīstībā. Vienlaicīgi muzeja zinātniskais darbs jāraksturo kā komplekss ar daudzpusīgu raksturu. Nepieciešamība veikt starpdisciplīnu pētniecību paver plašākas iespējas avota informācijas vērtības izzināšanā un noteikšanā. Muzeja zinātnisko pētījumu rezultātus ietekmē un tie ir cieši saistīti ar krājuma komplektēšanu, saglabāšanu un restaurāciju, ekspozīciju veidošanu un citiem muzeja darbības rādītājiem.

A. Radiņš arheoloģei L. Vankinai veltītā konferencē 2008.

Lūcija Vankina (1908—1989) bija latviešu [arheoloģe](#), [Akmens laikmeta](#) pētniece. Bija [Valsts Vēsturiskā muzeja](#), vēlāk Latvijas PRS Vēstures muzeja Arheoloģijas nodaļas vadītāja (1944—1986). Vadīja arheoloģiskos izrakumus Sārnates, [Silīnupes](#), [Leimanišķu neolīta](#) apmetnēs, kā arī Kalniešu un Boķu kapulaukos.

- Lūcija Vankina. Pirmatnējās kopienas iekārta un agrais feodālisms Latvijas PSR teritorijā: VIII g.t. pr. m. ē. - XII gs. Ceļvedis pa [Latvijas PSR Vēstures Muzeja](#) ekspozīciju. Rīga: 1959. - 72 lappuses
- Ванкина Л., Граудонис Я., Шноре Э. Археологические данные по этногенезу Латвии. Москва: 1964. Ванкина Л. В. Торфяниковая стоянка Сарнате. Rīga: Zinātne, 1970 - 175 lappuses
- Vladislavs Urtāns, Lūcija Vankina, Andrejs Vasks. Latvijas senatne. Rīga: Avots, 1981. - 93 lpp.
- Lūcija Vankina. Mūsu mājas: pa atmiņu ceļiem. Rīga: Zinātne, 1994. - 116 lappuses
- Lūcija Vankina. *The collection of stone age bone and antler artefacts from lake Lubāna*. Latvijas Vēstures muzeja raksti. Rīga: N.I.M.S, 1999. - 290 lpp.

Secinājumi:

- Zinātniski pētnieciskā darba metodes ir daudzveidīgas, vairāk vai mazāk specializētas, bieži kompleksas, vienmēr mijiedarbībā esošas.
- Ja nespējam kvalificēti veikt kādu izpēti, vai nu atsakāmies no tās, vai pieaicinām profesionāļus.
- Rezultāti atkarīgi arī no objektīviem faktoriem, piem., finansējuma, cilvēkresursiem utml., tāpēc plānojam reālistiski.
- **Lai pētniecības rezultāts būtu veiksmīgs, darba veicējam nemitīgi jāapgūst jaunas zināšanas, prasmes un iemaņas – nesagatavots darītājs var jebkura pētniecības veida iznākumu padarīt bezjēdzīgu un kaitēt nozares reputācijai.**